

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ

**ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2010. ГОДИНИ**

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2010. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2010. године

Садржај

1.	УВОД	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ..	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ	5
3.1	Правила ДЕРК-а	5
3.2	Документа која одобрава ДЕРК	6
3.3	Поступци издавања лиценци	11
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката	12
3.5	Технички аспект рада електроенергетског система.....	12
3.6	Поступци одобрења тарифа.....	15
3.7	Тржиште електричне енергије	18
3.8	Заштита купаца	23
3.9	Остале активности.....	24
4.	МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ	26
4.1	Енергетска заједница.....	26
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА	33
4.3	Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ	35
4.4	Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН	36
4.5	Нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту.....	38
5.	РЕВИЗИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ	40
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2011. ГОДИНИ	42
ПРИЛОЗИ		
А:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине	44
Б:	Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	45
Ц:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	46

1. УВОД

Кључни изазови енергетског сектора Босне и Херцеговине, прије свега у погледу примјене тзв. Трећег пакета енергетске легислативе, наговијештени су у *Извјештају о раду ДЕРК-а у 2009. години* а потом и у *Извјештају о енергетском сектору БиХ за 2009. годину*. И заиста, извјештајна година је потврдила потпуну извјесност да ће најбржи могући процес преноса новог европског правног наслеђа о интерном енергетском тржишту, у законодавство земаља Енергетске заједнице чија је БиХ чланица, имати пуну подршку највиших органа ове заједнице.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

Пред БиХ су и прилагођавања специфичностима регионалног и европског циљног модела велепродајног тржишта. Три регулаторне комисије у БиХ, у сарадњи са учесницима на тржишту укључујући министарства, припремиле су документ *Препреке, предуслови и рјешења за успјешно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ* који би Савјет министара БиХ и владе ентитета, као носиоце енергетске политике, требало да суочи са идентификованим предусловима и препрекама са рјешењима за успјешно функционисање тржишта електричне енергије БиХ. Од Савјета министара БиХ и влада ентитета се, наиме, очекује да чим прије регулаторима дају смјернице и подршку у вези приступа отварању тржишта. Јер, крај прелазног периода (*1. јануар 2012. године*) до када купци који нису у категорији домаћинстава могу бирати статус тарифног или квалификованог купца се убрзано приближава.

Електроенергетски систем БиХ је радио стабилно током цијеле 2010. године и са показатељима у величинама нових историјских максимума. Остварена је највећа производња електричне енергије од 16.068 GWh од чега у хидроелектранама 7.946 GWh, термоелектранама 7.869 GWh, те малим и индустријским електранама 253 GWh. Рекордна је била и укупна потрошња електричне енергије у БиХ од 12.266 GWh, 5,8% већа од прошлогодишње.

Добра повезаност електроенергетског система БиХ са сусједним омогућила је рекордан извоз у 2010. години (4.898 GWh), уобичајено највећи према Црној Гори и Хрватској, повећани број прекограничних трговачких трансакција и регистровани транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ од 2.751 GWh, што је повећање од 29,6% у односу на 2009. годину. Увоз електричне енергије износио је 1.056 GWh, од чега је Алуминиј д.д. Мостар остварио 82,9% кроз увоз за властите потребе.

У малопродајном сегменту није било промјена. Недовршен процес реструктурирања електропривредних компанија унутар којих се одвијају дјелатност производње и снабдијевања и даље омогућава њихову доминантну позицију на тржишту електричне енергије. Само два купца су набављала дио потребне енергије на тржишту: Алуминиј д.д. Мостар који је набавио 876 GWh на тржишту (48,6% од укупне потрошње) и БСИ д.о.о. Јајце 192,48 GWh (84,4% од укупне потрошње). Дакле, на овај начин

је набављено 1.068,48 GWh што чини 10,03% укупно преузете енергије од стране крајњих купаца у БиХ. На жалост, БСИ Јајце је већ обзнанио своју одлуку о повлачењу са тржишта и поновном избору статуса тарифног купца у наредној години.

Пословни резултати компанија у електроенергетском сектору су у цјелини позитивни (на нивоу око 50 мил. КМ), мада знатно слабији од најбољих постигнутих у 2009. години. Посебно добре финансијске резултате остварили су Електропренос БиХ и Електропривреда ХЗХБ, док су неке компаније, у условима ниских велепродајних цијена и повећаних трошкова пословања, забиљежиле губитке.

Оно што не охрабрује је чињеница да је и поред бројних ранијих упозорења и покретаних мјера ДЕРК-а електроенергетски систем још једне године дјеловао без потребног обима помоћних услуга због чега су поновљена значајнија одступања према европској конекцији и реакције координатора блока.

Двије виталне институције електроенергетског система БиХ већ низ година послују стабилно. Овогодишњи приходи Независног оператора система у БиХ покриће све трошкове и расходе а укупан приход Електропреноса БиХ премашиће 150 милиона КМ, а бруто добит реда 25 милиона КМ обезбиједиће јој сами врх међу сличним компанијама у ужем и у ширем окружењу. Нема оправдања, међутим, вишегодишњој несагласности око улагања сада већ значајно акумулисаних средстава у развој преносне мреже и уздржаности у стварању услова за прикључење нових објеката на преносну мрежу. А још увијек је на чекању provedба и оних закључака око којих је раније постигнут договор између представника акционара.

Након употпуњавања потребне правне регулативе о електричној енергији у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине створене су претпоставке да ДЕРК почне користити регулаторна овлашћења за лиценцирање Јавног предузећа Комунално Брчко за обављање дјелатности дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом на подручју дистрикта и утврђивање привремених тарифних ставова за купце електричне енергије.

Драгоцјено искуство стечено у 2010. години током припреме *Извјештаја о енергетском сектору БиХ*, први пута заједничким радом и коришћењем података свих надлежних регулаторних и државних тијела из енергетског сектора, и према моделу који користе земље ЕУ, повећаће даље квалитет и поузданост статистичких података о енергији као основу за доношење потребних одлука на разним нивоима.

Ревизорски извјештај приказивања стања средстава, капитала, финансијских резултата, трансакција и пословних догађаја за још једну пословну годину потврђује да то ДЕРК чини објективно и истинито, са разлосима да такав континуитет надлежна радна тијела и оба дома Парламентарне скупштине БиХ, као и до сада, с одобравањем уоче и јавно истакну.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са другим мандатом од 5 година (од 30. децембра 2009. до 29. децембра 2014. године) и
- Никола Пејић, са мандатом од 5 година (од 25. септембра 2007. до 24. септембра 2012. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- мр. Владимир Докић, са мандатом од 4 године (од 1. јула 2003. до 30. јуна 2007. године).

Уочљиво је да је 30. јуна 2007. године истекао четворогодишњи мандат члану Комисије из Републике Српске Владимиру Докићу који до избора новог члана Комисије у Парламентарној скупштини БиХ обавља ову функцију у складу са одлуком Владе Републике Српске.¹

Од избора првог предједавајућег Комисије мр. Владимира Докића (предједавао од 1. јула 2003. до 30. јуна 2004. године), чланови Комисије се на равноправној основи ротирају на овој функцији сваке године. Мирсад Салкић актуелни је предједавајући Комисије до 30. јуна 2011. године.

Рад ДЕРК-а организован је у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове,
- Сектор за финансијско-административне послове.

ДЕРК коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета прати захтјеве регулаторне праксе. Нова знања се стјечу на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (*distance e-learning*). Посебно се користе образовни програми Регионалне асоцијације енергетских

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора новог члана Комисије из Републике Српске налази се у процедури у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине. Након што је приједлог Владе потврдила Народна скупштина Републике Српске, номинација је достављена Савјету министара Босне и Херцеговине, које је крајем септембра 2010. године предложило именовање Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2009. години, разматран је на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

- *на 77. сједници Представничког дома одржаној 12. маја 2010. године*
- *и на 47. сједници Дома народа одржаној 24. јуна 2010. године.*

регулатора (ЕРРА) и Школе регулације у Фиренци (ФСР). Вриједну подршку у овом смислу пружа Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (РЕАП), у оквиру којег су 2010. године организовани Семинар о резервном и дифолтном снабдјевачу и уговорима и Семинар о дијаграмима оптерећења.

ДЕРК ће и даље људске потенцијале развијати кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог одређења потврђују до сада стечена професионална знања и искуства из регулаторне праксе, које особље са унапредованим информатичким, комуникацијским и презентацијским вјештинама све успјешније излаже и на регионалним међународним струковним скуповима.

Поред стручног усавршавања својих запосленика, ДЕРК је, на адекватан начин, информирао и преносио искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовао је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у региону.

У посматраном периоду настављена је набавка неопходне техничке опреме потребне за ефикасан рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2010. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију одржала је 12 редовних сједница, 25 интерних састанака и организовала 8 јавних расправа, од чега су двије имале формални карактер.

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други документ, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

У извјештајном периоду Комисија је усвојила или одобрила више докумената. Овај извјештај представља најзначајније од њих који су, у правилу, усвајани кроз процесе јавних расправа.

Отвореност увиду јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности темељна је оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела за електричну енергију у Босни и Херцеговини.

3.1 Правила ДЕРК-а

Поступак измјене Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге

Методологија за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад независног оператора система и помоћне услуге, усвојена у јуну 2005. године, омогућава да се на праведној основи одреде цијене за услуге коришћења природног монопола и истовремено обезбјеђују регулисаним компанијама приходи, који су им потребни за нормалан рад.

Узимајући у обзир европску регулативу и праксу у области тарифирања услуга које пружају национални оператори преносног система, ДЕРК је процијенио да су се стекли услови за промјену концепта тарифирања ових услуга у складу са одредбама које прописује Уредба 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године, о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, те регулатива 774/2010 о заједничком регулаторном приступу код тарифирања преноса електричне енергије. У циљу потпуног усклађивања својих аката који регулишу ову материју са наведеним одредбама, ДЕРК је на сједници одржаној 1. децембра 2010. године утврдио *Нацрт одлуке о измјенама и допунама Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге.*

Након што се у наредној години заврши започети поступак креације и валоризације предложених рјешења и прикупљених коментара, очекује се да Одлука о измјенама тарифне методологије буде и усвојена.

Доношење Правилника о измјенама и допунама Правилника о прикључку (на преносну мрежу)

Правилник о прикључку (“Службени гласник БиХ”, број 95/08) прописује процедуру за прикључак нових објеката произвођача или купаца на преносну мрежу напонског нивоа 400, 220 и 110 kV, прикључак објеката на средњенапонски ниво 35, 20, 10 и 6 kV у трафостаницама 110/x kV Електропреноса, као и за постојеће објекте у случају повећања инсталисане снаге, доградње или реконструкције објекта.

У току примјене овог правилника уочена је процедурална препрека корисника електроенергетских објеката на подручју Федерације БиХ да у поступку прикључења објекта на преносну мрежу, Електропреносу БиХ доставе и потребну урбанистичку сагласност за изградњу објекта. Корисници нису успијевали исходити потребну сагласност јер су према званичном ставу надлежног федералног министарства, уз захтјев за прибављање урбанистичке сагласности за изградњу електроенергетских објеката били обавезни приложити и услове за прикључак на преносну мрежу издате од Електропреноса БиХ. Оваквом се интерпретацијом прибављање једног документа условљавало прибављањем другог и обратно, због чега се процедура за прикључење објекта на преносну инфраструктуру комплицирала на штету корисника.

Из ових је разлога крајем јуна 2010. године ДЕРК провео јавну расправу а затим у септембру исте године усвојио *Правилник о измјенама и допунама Правилника о прикључку* којим је насталу ситуацију компромисно разријешити увођењем ‘*Начелне сагласности за прикључење*’ на преносну мрежу у функцији издавања урбанистичке сагласности (којом се одобрава изградња и која се издаје по релевантним законима о грађењу). Захтјев за издавање Начелне сагласности могу поднијети и инвеститор и орган надлежан за издавање урбанистичке сагласности са важењем до годину дана и могућношћу продужетка за још једну годину. Измјене Правилника о прикључку су објављене у “Службеном гласнику БиХ” број 79/10 и ступиле су на снагу 5. октобра 2010. године.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Правилник о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета

Прекогранични преносни водови представљају инфраструктуру која омогућава слободно одвијање међународне трговине електричне енергије. Загушење на овим водовима смањује могућност слободне трговине те је потребно примјенити правила за управљање загушењима односно правила која ће на

недискриминаторан, транспарентан и тржишно оријентисан начин извршити алокацију расположивих капацитета.

Експлицитне аукције користе се за алокацију преносних капацитета на готово свим границама европских држава, што је у складу са Уредбом 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Независни оператор система у БиХ је сачинио и доставио ДЕРК-у на одобрење *Приједлог правила за додјељивање права за коришћење прекограничних преносних капацитета* која су базирана на тржишним принципима и обављају се путем експлицитних аукција у којима се надмећу власници лиценце за међународну трговину, чиме се максимализира тржишна вриједност преносних капацитета.

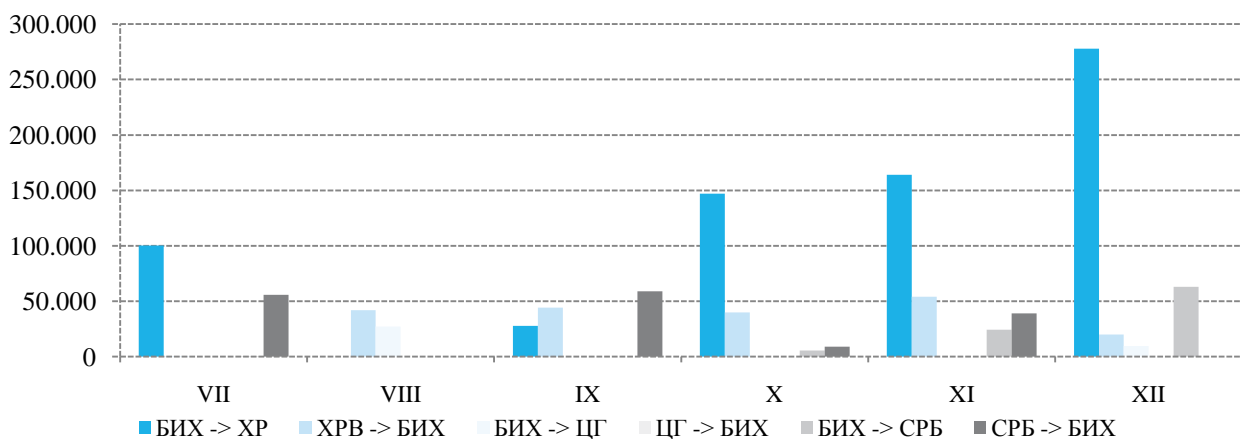
Одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију од 24. марта 2010. године, одобрен је за примјену *Правилник о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета*, чиме су експлицитне аукције као тржишни метод алокације преносних капацитета, у примјени на готово свим границама европских држава, прихваћене и на границама БиХ.

Од 1. јуна 2010. године НОС БиХ је почео да обавља аукције прекограничних преносних капацитета у складу са наведеним правилником. На слици 1 дат је преглед остварених прихода по основу мјесечних и дневних аукција по границама и смјеровима, а на слици 2 по мјесецима. Укупан приход по овом основу у 2010. години износи 1.219.485 КМ.

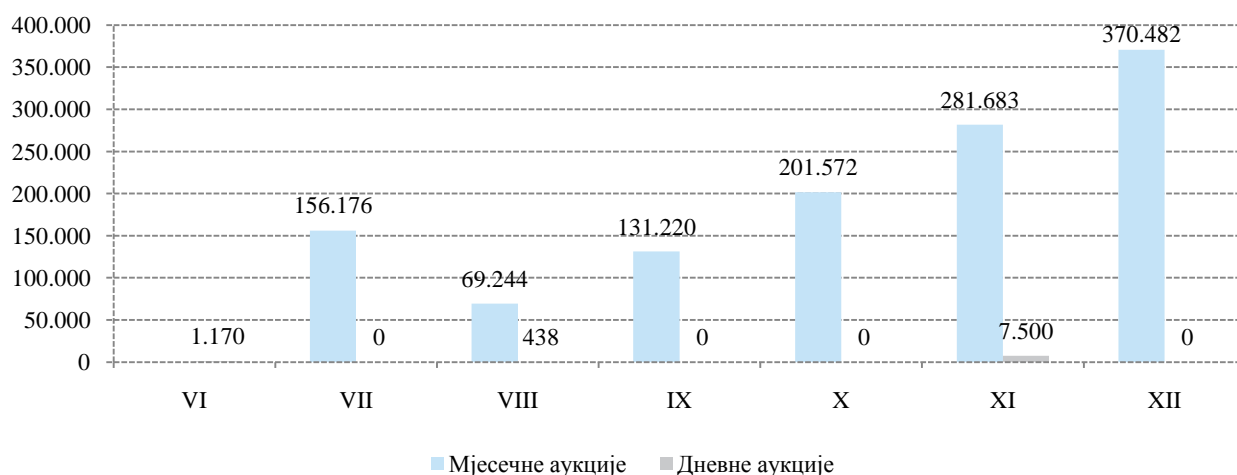
До доношења нових правила примјењивана су раније одобрена *Привремена правила за додјелу прекограничних преносних капацитета*.

У складу са овим Привременим правилима ДЕРК је током 2010. године, доносио закључке о расподјели средстава по основу накнада за некоришћење додијелиених прекограничних

Слика 1. Приход по основу аукција, по границама и смјеровима (КМ)

Слика 2. Приход по основу мјесечних и дневних аукција, по мјесецима (КМ)

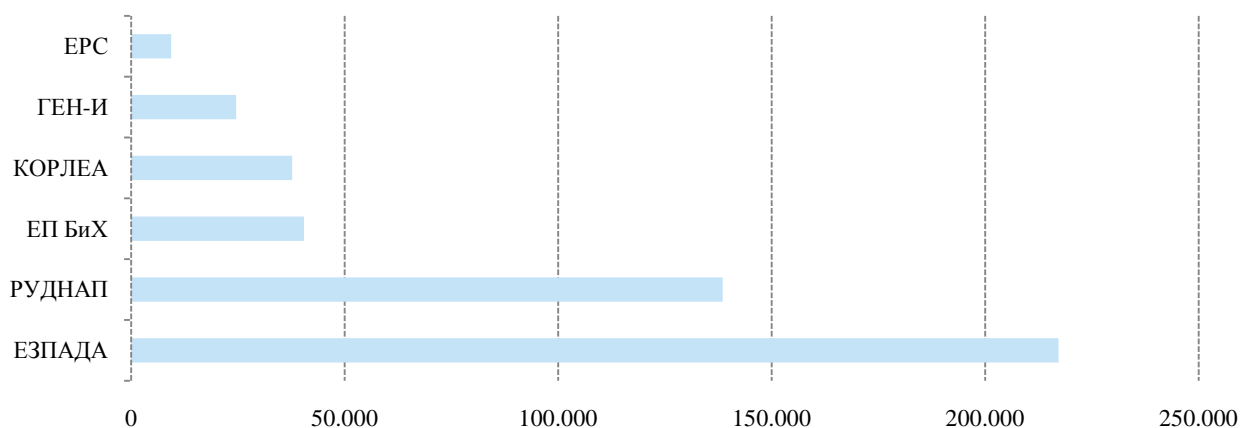

преносних капацитета којима је кориснике средстава обавезивао да ова средства улажу у развој и изградњу прекограничних преносних капацитета БиХ према сусједним земљама. По овом основу Електропренос БиХ прикупио је износ од 467.745 КМ. На слици 3 дат је преглед уплаћених средстава по субјектима који нису користили прекограничне преносне капацитете у складу са извршеним додјелама.

Дакле, укупан приход остварен по правилима о коришћењу прекограничних преносних капацитета за 2010. годину износио је 1.687.229 КМ.

НОС БиХ је у складу са Правилима 6. децембра 2010. године организовао годишњу аукцију за 2011. годину. Укупан приход по основу годишње додјеле капацитета за 2011. годину износи 4.789.300 КМ. Корисник свих прихода по основу аукција за додјелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета је Електропренос БиХ.

Слика 3. Преглед уплаћених средстава, по субјектима (КМ)

Индикативни план развоја производње за период 2011. – 2020. година

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Циљ плана је да информира садашње и будуће кориснике о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план користи се и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже* у Босни и Херцеговини, који обухваћа и проблематику нових прекограничних водова и израђује се такође сваке године покривајући период од десет година.

Користећи искуство у припреми претходна четири индикативна плана, НОС БиХ је за израду Индикативног плана развоја производње за период од 2011. до 2020. године обезбједио квалитетне улазне податке, којим се план не само временски помјерио за једну годину, већ и ажурирао и побољшао. Претходно обављена јавна расправа о Индикативном плану потврдила је слагање са датим прогнозама потрошње, новим производним капацитетима и билансима снага и енергије на преносној мрежи. Одобравајући План ДЕРК је још једном констатовао пресудан утицај проактивног ангажмана свих субјеката планирања, те обезбјеђења квалитетних података за употребљивост ове врсте планова.

Доношење Одлуке о одобравању Индикативног плана, пратили су одговарајући закључци којим је НОС БиХ обавезан да наредни индикативни план употпуни са свим елементима које предвиђа Мрежни кодекс. Закључци посебно инсистирају на праћењу потрошње по различитим категоријама купаца у БиХ, такође у складу са Мрежним кодексом, и поред тога што су поједини статистички стандарди тек у фази увођења. Надаље, НОС БиХ је дужан што прије одредити регулационе могућности електроенергетског система у БиХ тј. максималне могућности за прикључење нових производних објеката који користе неуправљиве изворе енергије. До изналажења прецизнијих ограничења може се користити већа безбједносна маргина.

Измјене Мрежног кодекса

НОС БиХ покренуо је поступак измјена и допуна *Мрежног кодекса*, који се, између осталог, односи на усклађивање динамике израде Индикативног плана развоја производње и Дугорочног плана развоја преносне мреже. На овај начин НОС БиХ и Електропренос БиХ би имали довољно времена за припрему ових планова у истој години, и могли би их доставити ДЕРК-у на одобравање до краја текуће године. Очекује се да приједлог измјена и допуна Мрежног кодекса обухвати дио који обрађује услове за прикључак. Такође, Мрежном кодексу ће бити додат дио који уважава специфичности рада вјетроелектрана (технички захтјеви за

прикључак вјетроелектрана, регулација активне снаге и фреквентни одзив, регулација напона и компензација реактивне снаге итд.). Поред тога, планирају се и одређене измјене Мрежног кодекса у дијеловима који се односе на кодекс мјерења, кодекс оперативног планирања, те оперативну сарадњу и извјештавање. Завршетак активности на измјенама Мрежног кодекса очекује се у првој половини 2011. године.

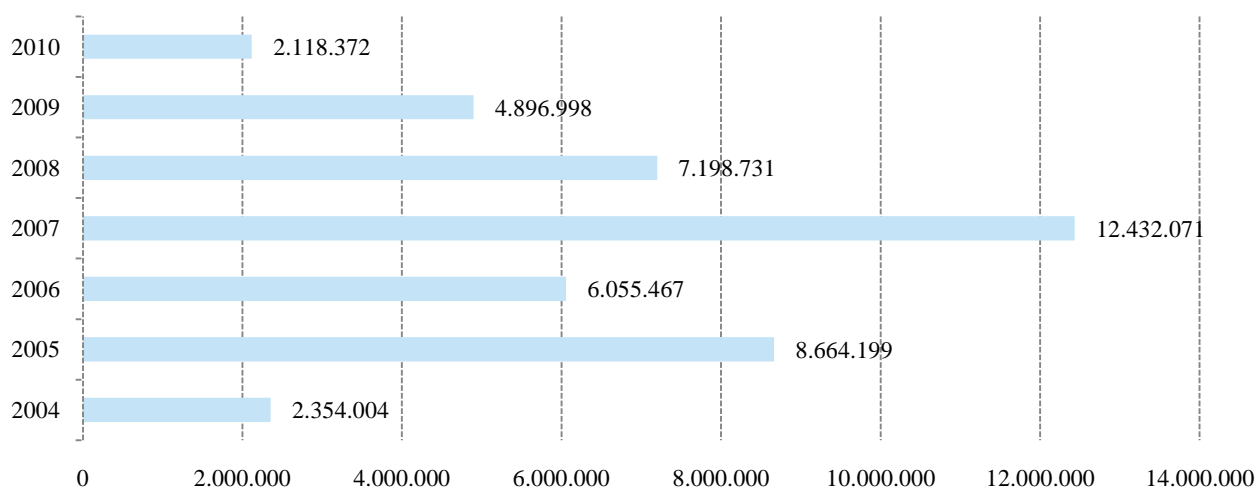
Сагласност НОС-у БиХ за учешће у ИТЦ механизму

Механизам компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам – *Inter TSO Compensation*) представља начин надокнаде трошкова на националној преносној мрежи насталих због токова електричне енергије усљед прекограничне трговине. На овај начин креира се важна платформа за омогућавање трговине електричном енергијом у региону југоисточне Европе, као и између региона и Европске уније.

ИТЦ механизам се примјењује од 2002. године у западној Европи, а у југоисточној Европи од 2004. године, уз раније коришћени назив ЦБТ механизам (Механизам прекограничне трговине). У јуну 2007. године, остварено је планирано уједињење ИТЦ механизма СЕТСО и ЕТСО земаља, односно ИТЦ фондова и по први пут се у јединственом ИТЦ механизму нашло 29 европских земаља. Комплексну процедуру обрачуна и усклађивања података о токовима електричне енергије током 2009. и 2010. године мјесечно су обављали Swissgrid, Швицарска и Амприон, Немачка у функцији администратора података.

Одобрење примјене самог механизма, што прије свега укључује примјену Уредбе 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, у надлежности је регулатора. Државна регулаторна комисија за електричну енер-

Слика 4. Приход по основу ИТЦ механизма, по годинама (КМ)

гију дала је своју сагласност Независном оператору система у БиХ за прихватање и потписивање ИТЦ споразума за 2010. годину. НОС БиХ има обавезу да редовно извјештава ДЕРК и Електропренос БиХ о свим актуелним темама, планираним активностима и оствареним мјесечним енергетским и финансијским резултатима у примјени Споразума.

Због своје природне позиције транзитне земље у региону и Европи, те степена изграђености преносне мреже, Босна и Херцеговина, по основу примјене ИТЦ механизма остварује приход (слика 4). Напомиње се да се фактурисање врши са вишемјесечним закашњењем због комплексности обрачуна, те да је на слици приказан некомплетан приход за 2010. годину, који се односи на првих десет мјесеци.

3.3 Поступци издавања лиценци

У току 2010. године, у више проведених поступака, углавном због истека рока претходно издатих *привремених* лиценци обновљене су, односно издате су *нове* лиценце са периодом важења од 5 година, у дјелатности међународне трговине за:

- ГЕН-И д.о.о. Сарајево (новембар 2010),
- “Интеренерго” д.о.о. Сарајево (новембар 2010).

Осим наведених, током године проведен је и поступак издавања привремене лиценце за ХСЕ БХ д.о.о. Сарајево (децембар 2010), са периодом важења од двије године, субјекту који се први пут појављује на тржишту као међународни трговац електричном енергијом.

У току је поступак на обради захтјева за издавање привремене лиценце за међународну трговину по захтјеву “ЛТС” д.о.о. Бања Лука. Такође, у фебруару 2010. године завршен је поступак и обрада захтјева за промјену назива и адресе већ лиценцираног субјекта - Ател БХ д.о.о. Сарајево у ALPIQ Енергија БХ д.о.о. Сарајево, док је у децембру 2010. године слично учињено и са “РЕ Енергија” д.о.о. Сарајево који је промијенио назив у “Репower Адриа” д.о.о. Сарајево под истим условима из лиценце.

Као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, регистровани су и ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине” д.д. – Сарајево, МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће, а.д. Требиње, “Energy Financing Team” д.о.о. Требиње, ЕЗПАДА д.о.о. Чапљина, “КОРЛЕА” д.о.о. Мостар, “Руднап” д.о.о. Бања Лука, те “АЛУМИНИЈ” д.д. Мостар и “Б.С.И.” д.о.о. Јајце (увоз електричне енергије за властите потребе).

На крају 2010. године истекао је период важења привремене лиценце чији је власник био “ЧЕЗ БиХ” д.о.о. Сарајево. Овај субјект није поднио захтјев за издавање лиценце за наредни период.

Подсјећа се да су међу лиценцираним субјектима и “Независни оператор система у Босни и Херцеговини” Сарајево и “Електропренос Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука, којима су 2007. године додијелене лиценце за обављање дјелатности независног оператора система, односно преноса електричне енергије.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године ДЕРК прати усклађеност дјеловања лиценцираних субјеката са прописаним условима коришћења лиценци, прије свега надзором регулисаних дјелатности које обављају НОС БиХ и Електропренос БиХ. Праћење активности врши се анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе лиценцирани субјекти као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају непосредан увид у њихове документе и активности као и извођење комплекснијих анализа рада и финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

И ове године су констатовани проблеми у раду Електропреноса БиХ чије функционисање већ дуже вријеме оптерећују како неслагања чланова Управе тако и Управног одбора Компаније о свим кључним питањима. Забринутост оваквим стањем и хитност његовог превазилажења, Државна регулаторна комисија је у више наврата исказивала и ентитетским владама – власницима, односно члановима Скупштине акционара/дионичара Електропреноса БиХ.

ДЕРК поново изражава увјерење да ће досадашњи проблеми у раду Електропреноса БиХ бити отклоњени.

3.5 Технички аспект рада електроенергетског система

Електроенергетски систем БиХ је у току цијеле године радио стабилно. Свим корисницима система је омогућен оптималан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Произвођачима је омогућена пуна реализација планираног биланса

производње, а трговцима електричном енергијом, са одобреном лиценцом, омогућене су све трансакције.

Период од марта до маја 2010. године карактерише појава високих напона у 220 и 400 kV мрежи. Напони су регулисани промјеном преносног односа мрежних трансформатора, промјеном радних режима појединих електрана, а чак и искључењима далековода (19 искључења у периоду од 27. марта до 2. маја 2010. године).

У тестни рад пуштена је хидроелектрана Мостарско Блато са инсталисаном снагом 2×30 MW, прикључена на 110 kV мрежу између ТС Мостар 4 и ТС Мостар 5. У преносној мрежи није било нових објеката (далековода или трафостаница).

Цијела година се одликовала повољним хидролошким приликама и повећаном производњом у хидроелектранама. Екстремно велики дотоци у новембру и децембру узроковали су поплаве у свим ријечним сливовима у БиХ. Агенција за водно подручје Јадранског мора, Мостар 29. новембра 2010. године забранила је рад ПХЕ Чапљина, што је значајно смањило терцијарну резерву у електроенергетском систему БиХ.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутима по купцу током године

ENS (eng. Energy Not Supplied) – неиспоручена електрична енергија

Квалитет рада електроенергетског система ДЕРК прати и анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се исказују показатељима континуитета напајања потрошача: SAIFI, SAIDI и ENS.

Показатељи типа SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у Електропреносивим објектима, који су за последицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 1 и 2 презентовани су показатељи типа SAIFI и SAIDI за претходне три године. Табела 1 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 2 и застоје СН одвода у Електропреносивим трафо станицама узрокованих дешавањима у дистрибутивној мрежи.

Прекиди у испоруци се дијеле на краткотрајне чије је трајање мање од три минуте и дуготрајне чије је трајање три минуте и дуже. Дуготрајни прекиди обухваћају планиране (најављене) и непланиране (ненајављене) прекиде.

Показатељи су знатно неповољнији у табели 2, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже која је у пракси чешће подложна различитим врстама кварова.

Табела 1: SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

		2008	2009	2010
SAIFI	Планирани застоји	1,89	2,06	2,49
	Непланирани застоји	1,73	1,00	1,58
	Укупно	3,62	3,06	4,08
SAIDI	Планирани застоји (мин/купцу)	324,46	213,07	503,58
	Непланирани застоји (мин/купцу)	77,14	94,17	103,03
	Укупно (мин/купцу)	401,59	307,24	606,60

Табела 2: SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде СН одвода узрокованих застојима у дистрибутивној мрежи

		2008	2009	2010
SAIFI	Планирани застоји	7,08	6,16	6,18
	Непланирани застоји	10,04	11,85	11,99
	Укупно	17,12	18,01	18,17
SAIDI	Планирани застоји (мин/купцу)	533,78	810,02	847,61
	Непланирани застоји (мин/купцу)	742,87	661,66	877,17
	Укупно (мин/купцу)	1.276,74	1.471,68	1.724,78

Подаци о неиспорученој електричној енергији (ENS) усљед непланираних прекида снабдијевања ($ENS_{\text{непл}}$), као и неиспорученој електричној енергији усљед планираних прекида ($ENS_{\text{пл}}$) у ЕЕС БиХ за 2008., 2009. и 2010. годину дати су у табели 3.

Независно од Електропреноса БиХ, сличне индексе на дистрибутивном нивоу, односно на напонским нивоима 35, 20 и 10 kV, прикупљају све компаније које обављају дјелатност дистрибуције електричне енергије.

Вриједности показатеља (индикатора) SAIDI за поједине лиценциране субјекте у дјелатности дистрибуције електричне енергије у 2009. и 2010. години у минутима по крајњем купцу дате су у табели 4.

Табела 3. Неиспоручена електрична енергија усљед застоја на преносној мрежи

	2008		2009		2010	
	MWh	мин	MWh	мин	MWh	мин
$ENS_{\text{непл}}$	1.526,60	17.642	1.570,86	17.683	1.340,79	22.865
$ENS_{\text{пл}}$	2.991,66	40.241	2.252,23	35.225	2.042,28	33.842
Укупно	4.518,26	57.883	3.823,09	52.908	3.383,07	56.707

Табела 4. SAIDI показатељи за дистрибутивну мрежу

(мин/купцу)

Дистрибутер	2009			2010		
	планирани застоји	непланирани застоји	Укупно	планирани застоји	непланирани застоји	Укупно
Електрокрајина	914	1.302	2.216	1.054	1.935	2.989
Електро Бијељина	1.096	2.034	3.130	881	1.792	2.673
Електро Добој	322	320	642	344	447	791
Електродистрибуција Пале	462	3.364	3.826	820	1537	2.357
Електро Херцеговина	510	1.437	1.947	486	1590	2.076
Електропривреда ХЗХБ	577	644	1.221	735	586	1.320
Електропривреда БиХ	806	634	1.440	673	452	1.125
Комунално Брчко				1.486	1.777	3.263

3.6 Поступци одобрења тарифа

Тарифе за услуге преноса електричне енергије

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је, у оквиру својих надлежности дефинисаних законом, на сједници одржаној 24. новембра 2009. године, донијела закључак о покретању поступка у којем ће одредити тарифе за услуге преноса електричне енергије.

Електропренос БиХ је доставио потребну документацију у оквиру које је предочио своје захтјеве за приходе и расходе, као и трошкове, које намјерава зарачунавати по тарифама за своје услуге. У складу са Законом о оснивању Компаније за приенос електричне енергије у БиХ, компанија је дужна доказати да предложене тарифе испуњавају захтјеве из правила и прописа регулатора.

Електропренос БиХ је планирао потребан приход за 2010. годину у износу од 141.397.773 КМ што у односу на планирану електричну енергију на мрежи преноса (13.048.051.591 kWh) даје просјечну тарифу за услуге преноса у износу од 1,084 фенинга/kWh.

Тарифни захтјев је рјешаван у складу са критеријумима наведеним у Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге.

ДЕРК је у разматрању захтјева поштовао основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин.

Формална расправа на којој су се утврђивале чињенице у тарифном поступку одржана је 3. фебруара 2010. године и била је отворена за јавност. Учесће у дискусији имала су овлашћена лица као представници умјешача којима је раније додијељен овакав статус од стране ДЕРК-а.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 27. априла 2010. године, донијела је одлуку о одобреном приходу за 2010. годину и висини тарифе за услуге преноса електричне енергије.

Имајући у виду свеукупно стање у Босни и Херцеговини, као и свјетску економску кризу чији ефекти имају утицај на пословну климу и економску ситуацију у земљи и у 2010. години, Комисија је процијенила да нису стечени реални услови за повећање преносне мрежарине и трошка услуга преноса електричне енергије у односу на протекли период, те просјечну преносну тарифу за услуге преноса ограничила на достигнутом нивоу од 0,870 фенинга/kWh. Купци у Босни и Херцеговини који преузимају електричну енергију са мреже преноса плаћају дио преносне мрежарине који се односи на енергију у износу од 0,566 фенинга/kWh и дио који се односи на снагу у износу од 1,478 KM/kW.

Тарифе за рад НОС-а и помоћне услуге

Независни оператор система у БиХ је у октобру 2009. године поднио тарифни захтјев за одобрење тарифа које би му омогућиле позитивно пословање у 2010. години. Према прописаној процедури, тарифни захтјев је поднијет на утврђеним обрасцима који омогућавају јасан и транспарентан структурални приказ економских и енергетских величина на основу којих се одређују тарифе.

Захтјев НОС-а БиХ је рјешаван провођењем поступка формалне расправе који омогућава активно и транспарентно учествовање јавности као и трећих заинтересованих лица (умјешача) која могу доказати властити интерес у поступку одређивања тарифа.

Након спроведених предвиђених активности које обухваћају детаљну анализу података садржаних у захтјеву, као и исказаних коментара на одржаним расправама, ДЕРК је користећи своје дискреционо право да модификује, прихвати или одбије одређене трошковне позиције одредио укупан потребан приход за рад НОС-а БиХ у 2010. години у износу од 6.182.071 KM. На основу овако одобреног потребног прихода и планираног обима услуга одређена је тарифа за рад НОС БиХ у 2010. години у износу од 0,0435 фенинга/kWh.

Паралелно са поступком утврђивања тарифа за рад НОС-а БиХ у 2010. години вођен је и поступак за одређивање тарифа за помоћне услуге који је такође био предмет формалне расправе.

Помоћне услуге представљају изнимно сложен и важан фактор којим се обезбјеђује сигуран рад електроенергетског система. У протеклом периоду, функционисање система помоћних услуга у пракси наилазило је на низ потешкоћа која су одраз сложених и неуређених односа између кључних субјеката у електроенергетском сектору. Такође су и друге околности доводиле до неефикасности система помоћних услуга као што су одсутност или непоштовање номинација од стране електропривредних компанија. Због чињенице да сва мјерења која су неопходна за тачно утврђивање енергетских величина не постоје или нису доступна, електропривреде у БиХ су у више наврата оспоравале мјесечне обрачуне које израђује НОС БиХ.

НОС БиХ је у складу са постојећим правилима којим се дефинира рад система одредио потребне обиме за услуге секундарне и терцијарне регулације. Електропривреде су у својим номинацијама понудиле већи обим услуга од потребног износа. Како би избјегао непотребно повећање трошкова у систему, ДЕРК се одлучио да за ове двије услуге прихвати номинације до потребног износа.

Сагледаваши све специфичности те коментаре и примједбе изречене током поступка као и укупно стање и односе у електроенергетском сектору у Босни и Херцеговини, ДЕРК је закључио да није реално нити могуће увођење нових елемената у модел помоћних услуга (енергија у секундарној регулацији, негативна секундарна и терцијарна регулација и пенализација).

Одређујући тарифе за сваку помоћну услугу појединачно, Државна регулаторна комисија је својом одлуком јасно исказала обавезе свих субјеката у циљу стварања услова за унапређење система помоћних услуга.

Тарифе за купце електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ

Измјенама одговарајућих закона у 2009. и крајем 2010. године надлежност Државне регулаторне комисије за електричну енергију проширена је на дјелатности производње, дистрибуције и снабдијевања купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине.

Крајем 2010. године ДЕРК је приступио изради нацрта правила о процедури за издавање привремених лиценци за обављање ових дјелатности и начину утврђивања привремених тарифа за кориснике дистрибутивног система и тарифа за неквалификоване купце електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ. Ова правила омогућиће издавање привремене лиценце Јавном предузећу за комуналне дјелатности “Комунално Брчко”, те доношење привремених тарифних ставова за купце електричне енергије, чиме ће се регулаторна пракса увести и у овом дијелу Босне и Херцеговине. Завршетак ових активности планиран је за јануар 2011. године.

3.7 Тржиште електричне енергије

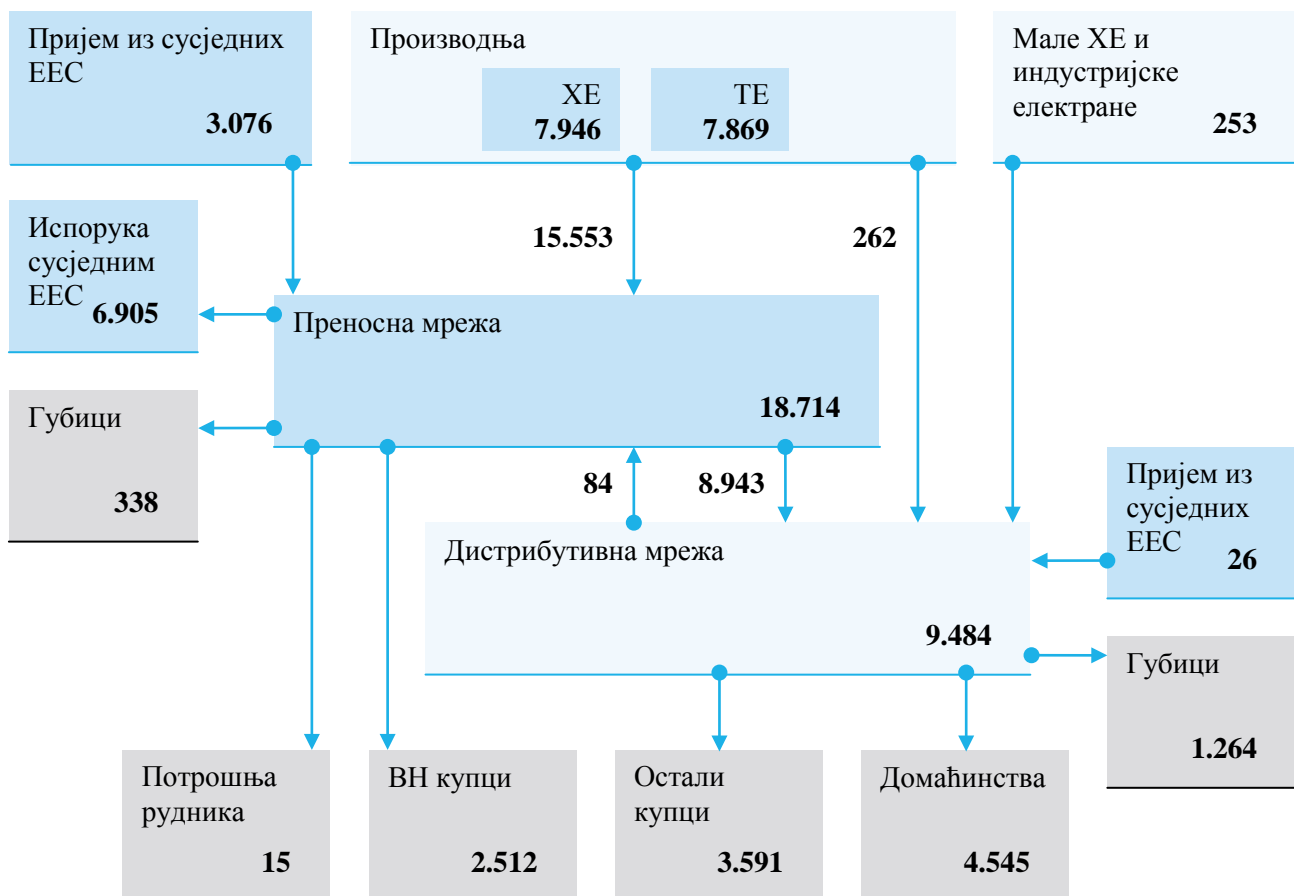
Енергетски показатељи

Година 2010. била је година рекордних показатеља – на слици 5 дат је преглед најважнијих билансних величина.

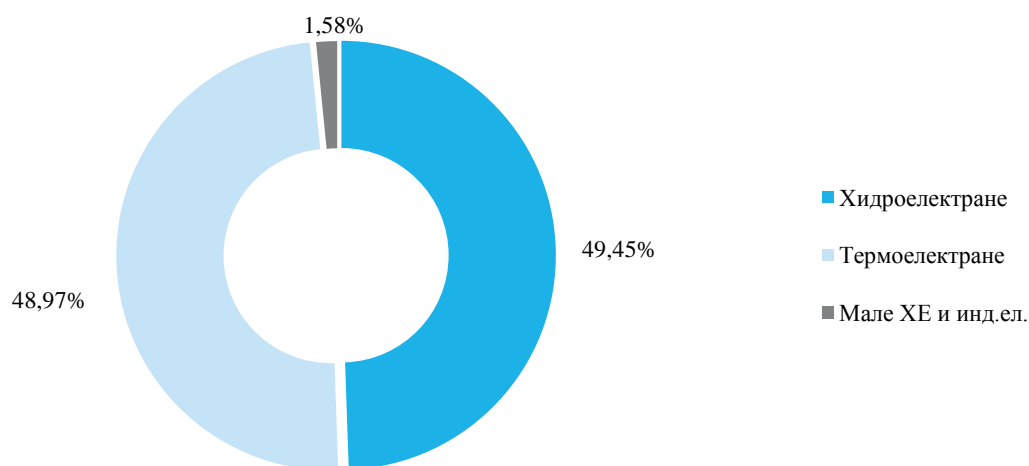
Остварена је највећа историјска производња електричне енергије од 16.068 GWh. Од тога производња хидроелектрана износила је 7.946 GWh, што је такође историјски максимум, а производња термоелектрана 7.869 GWh. Поред тога у малим хидроелектранама и индустријским електранама произведено је 253 GWh. Процентуално учешће, односно структура производње електричне енергије у БиХ у 2010. години дата је на слици 6.

Повећање хидропроизводње у односу на претходну годину износило је 29,2%, што је последица изузетно повољних хидролошких прилика, па је и поред смањене производње из термоелектрана од 4,4%, укупна производња електричне енергије повећана у односу на претходну годину 10,3%.

Слика 5. Остварене билансне величине у 2010. години (GWh)

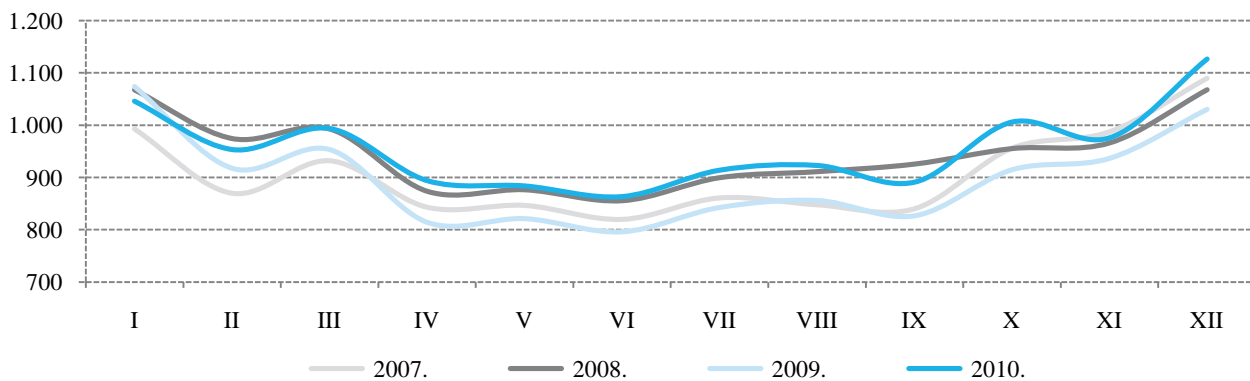
Слика 6. Структура производње електричне енергије у БиХ у 2010. години

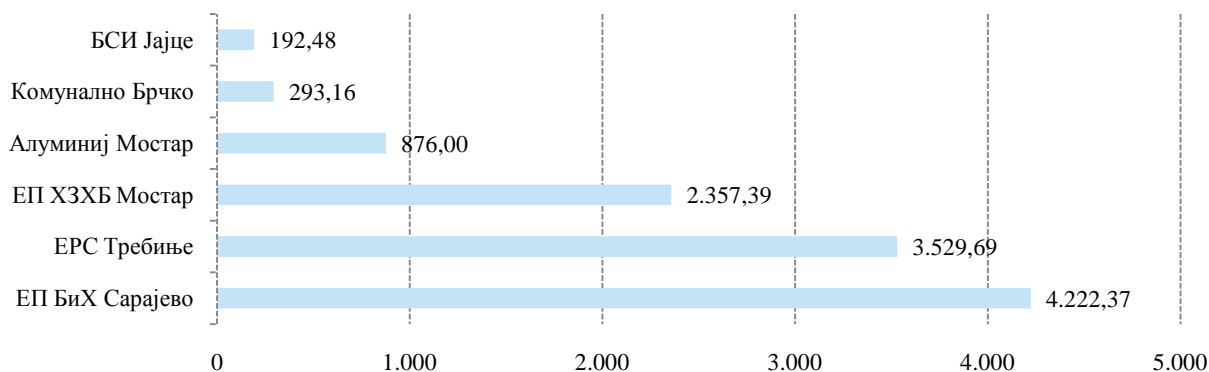
Преузимање електричне енергије са мреже преноса износило је 11.471 GWh и повећано је за 6,4%. Подаци о енергији преузетој са преносне мреже приказани су на слици 7, по мјесецима, те на слици 8, по субјектима.

Максимално оптерећење електроенергетског система у 2010. години износило је 2.173 MW што је такође историјски рекорд, а забиљежено је 31.12.2010. године у 18 сати.

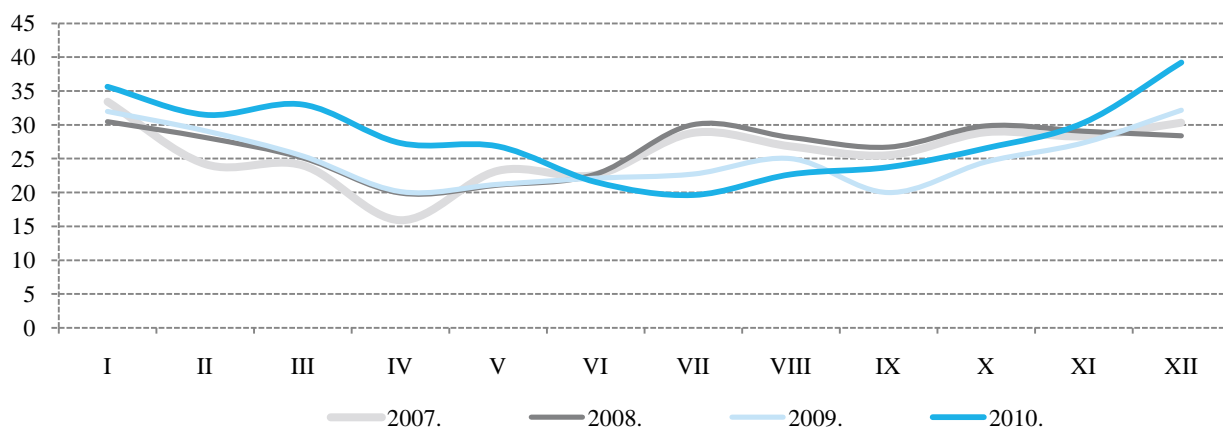
Слика 7. Енергија преузета у БиХ са преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 8. Енергија преузета са преносне мреже у 2010. години, по субјектима (GWh)

Слика 9. Мјесечни губици на мрежи преноса (GWh)

Забилежен је позитиван тренд када су у питању губици електричне енергије, јер су дистрибутивни губици износили 1.264 GWh или 13,45% у односу на бруто дистрибутивну потрошњу, што је најнижи ниво у послјератном периоду. Преносни губици су били 338 GWh или 10,3% већи него у 2009. Години, што је посљедица повећане производње, потрошње и транзита електричне енергије у 2010. години. Подаци о мјесечним губицима на мрежи преноса приказани су на слици 9.

Тржиште електричне енергије у региону

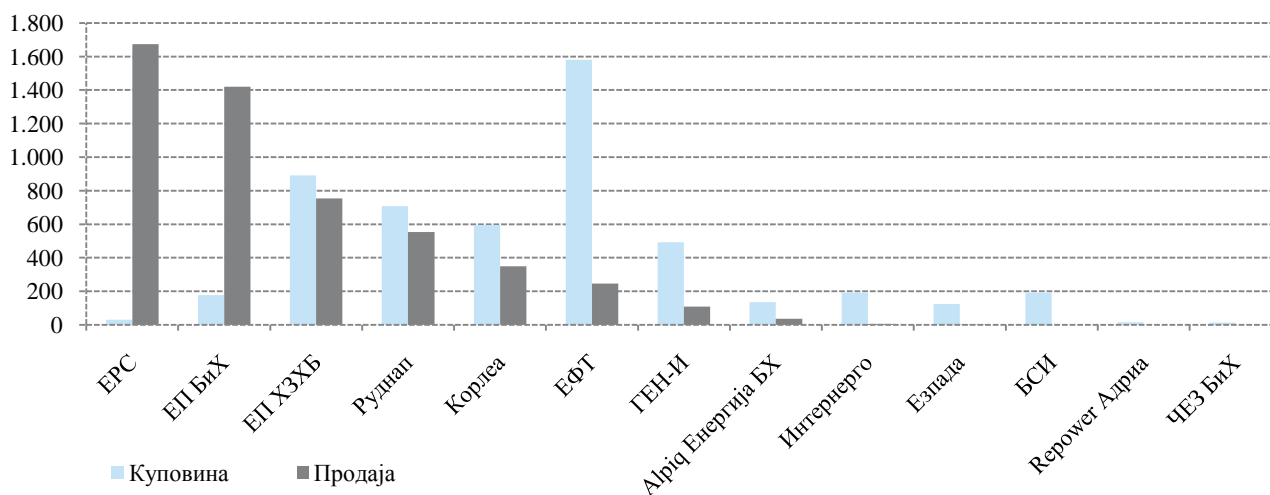
На регионалном тржишту 2010. година била је година опоравка, након значајног пада потрошње електричне енергије у 2009. години. Иако се продаја електричне енергије опоравила и углавном вратила на ниво из 2008. године, велепродајне цијене у региону нису пратиле тај тренд, него су остале усидрене на нивоу из 2009. године, око износа од 40 €/MWh. Тек пред крај године примјећен је лагани раст до нивоа од 50 €/MWh. Иако је извоз од 4.898 GWh био највећи до сада, због ниске извозне цијене финансијски резултати били су слабији него у 2009. години.

Тржиште електричне енергије у БиХ

Потрошња електричне енергије у БиХ је такође била рекордна. Укупна потрошња износила је 12.266 GWh што представља повећање од 5,8% у односу на претходну годину. Од тога купци на 110 kV мрежи преузели су 2.512 GWh, што је 18,6% више него у 2009. години.

Купци на дистрибутивној мрежи су забилежили повећање потрошње за 3,6%, па је укупна продаја купцима у БиХ

Слика 10. Преглед трговања у БиХ по субјектима у 2010. години (GWh)

повећана за 6,8% и износила је 10.648 GWh. При томе је просјечна продајна цијена тарифним купцима износила 12,68 фенинга/kWh, или за 0,03% више него у 2009. години. Просјечна продајна цијена за домаћинства износила је 12,37 фенинга/kWh што је пораст од 2,7% у односу на претходну годину.

Пословни резултати компанија у сектору су знатно слабији, него у 2009. години која је година најбољег пословања електроенергетског сектора да сада. Гледајући у цјелини пословни резултат је био позитиван на нивоу око 50 мил. КМ, с тим што су најбоље финансијске резултате остварили Електропренос БиХ и Електропривреда ХЗХБ, док су одређене компаније забиљежиле и губитке.

Малопродајни сегмент није забиљежио значајнија дешавања. Дјелатност снабдјевања у потпуности се одвија унутар три електропривредне компаније које једине посједују и производне капацитете. Процес реструктурирања није довршен што им омогућава доминатну позицију на малопродајном тржишту електричне енергије.

Сви купци на средњем (35, 20 и 10 kV) и ниском напону (0,4 kV) се снабдјевају по регулисаним цијенама које утврђују ентитетске регулаторне комисије. Регистрована су два купца која су се снабдијевала на тржишту и то Алуминиј д.д. Мостар који је набавио 876 GWh на тржишту (48,6% од укупне потрошње) и БСИ д.о.о. Јајце 192,48 GWh (84,4% од укупне потрошње). На тај начин на тржишту је набављено 1.068,48 GWh што чини 10,03% укупно преузете енергије од стране крајњих купаца у Босни и Херцеговини. Купац БСИ Јајце најавио је да ће у 2011. години електричну енергију преузимати као тарифни купац.

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава пласман електричне енергије у земље региона које имају изражен дефицит.

Рекордан извоз у 2010. години резултирао је повећаним бројем прекограничних трговачких трансакција. Овим трансакцијама је обухваћен велики број трговаца који електричну енергију преузимају на граници БиХ са сусједним земљама. На слици 11 дат је преглед учесника у прекограничној трговини на свим границама Босне и Херцеговине, а у табели 5 приказан је преглед прекограничних трансакција.

Током 2010. године регистрован је транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ у износу од 2.751 GWh, што је повећање од 29,6% у односу на 2009. годину. Електричну енергију транзитиују међународне трговачке компаније преко својих регистрованих фирми у БиХ. Приход по основу транзита БиХ остварује учешћем у ИТЦ механизму, што је детаљније описано у дијелу 3.2. овог извјештаја.

Уобичајено највећи извоз остварен је према Црној Гори и Хрватској. Од домаћих субјеката највећих увоз је остварио Алуминиј д.д. Мостар, који је за властите потребе увезао 876 GWh или 82,9% укупног увоза у 2010. години.

Слика 11. Учесници у прекограничној трговини по границама

Табела 5. Прекогранична трговина по субјектима (MWh)

Лиценцирани субјекат	Извоз	Увоз	Транзит
ЕФТ	1.350.182	15.856	1.006.156
ЕП БИХ	1.193.137	1.262	0
ЕРС	648.432	6.234	0
КОРЛЕА	268.045	21.362	65.328
ЕП ХЗХБ	328.373	2.032	0
ГЕН-И	384.207	600	231.408
РУДНАП	283.337	130.198	1.188.570
ИНТЕРЕНЕРГО	188.931	1.450	70.703
ЕЗПАДА	123.592	496	158.250
ALPIQ ЕНЕРГИЈА	100.809	521	13.363
ЧЕЗ БИХ	14.124	0	15.920
АЛУМИНИЈ	0	876.000	0
REPOWER АДРИА	14.870	0	1.350
Укупно	4.898.039	1.056.011	2.751.048

Извоз и увоз из Босне и Херцеговине према сусједним земљама дат је у табели 6.

Табела 6. Прекогранична трговина по границама, укључујући транзит (MWh)

Земља	Извоз	Увоз
Хрватска	4.026.952	2.421.868
Србија	1.848.880	1.022.375
Црна Гора	1.773.255	362.816
Укупно	7.649.087	3.807.059

3.8 Заштита купаца

Заштита купаца је значајно питање политике регулације у свим државама у којима су актуелни процеси дерегулације и либерализације енергетског сектора. У ту сврху се, осим другим државним органима, и регулаторним тијелима све више повјерава обавеза да разматрају и остварују основне циљеве заштите купаца, заштите електроенергетских субјеката и околиша путем транспарентног и непристрасног начина рјешавања питања из области регулације.

Субвенционисање најугроженијих потрошача енергената у већем дијелу Европе је опште прихваћена пракса. Основни проблеми при томе су у идентификовању корисника субвенције, дефинисању нивоа субвенционисања, извора средстава и начину примјене. Изостанак иницијативе и координације, као највећи недостатак досадашњих активности, намеће логику да њихови главни носиоци убудуће треба да

Програми субвенционисања најугроженијих потрошача енергије успостављени су у:

- Републици Српској (електрична енергија),
- Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине, и
- Кантону Сарајево (током зимских мјесеци).

буду министарства надлежна за социјалну скрб, уз подршку других надлежних органа, укључујући регулаторне органе.

У границама овлашћења која су му законом повјерена, ДЕРК је и током 2010. године дјеловао у правцу заштите купаца електричне енергије а нарочито социјално угрожених категорија становништва, активно се укључујући у све иницијативе институција на државном нивоу. Представници ДЕРК-а дали су значајан допринос у изради *Социјалног акционог плана за БиХ*, дјелујући у оквиру Радне групе Министарства цивилних послова БиХ, у чијем су саставу били и представници ресорних министарстава на државном и ентитетском нивоу, те представници послодавца, синдиката и др. Социјални акциони план за Босну и Херцеговину у вези с Меморандумом о разумијевању о социјалним питањима у контексту Енергетске заједнице, који су претходно одобриле владе, односно надлежна министарства Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ, коначно је одобрен на сједници Савјета министара БиХ 25. марта 2010. године.

3.9 Остале активности

Поред напријед наведених активности, ДЕРК је током 2010. године размјењивао податке са великим бројем државних институција (Савјет министара БиХ, Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ, Конкурвенцијски савјет БиХ, Агенција за унапређење иностраних инвестиција у БиХ, Агенција за статистику БиХ и др.), те припремао различите информације за њихове потребе.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију, Регулаторна комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске сарађују и усклађују дјеловање од свог оснивања.

Реформу енергетског сектора у Босни и Херцеговини и даље помаже Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (РЕАП).

Компоненте Пројекта РЕАП, који траје од 2007. до 2011. Године, су: (1) континуирана подршка Независном оператору система у БиХ, укључујући даљњи развој мрежних и тржишних правила како се БиХ тржиште буде интегрисало у регионално и интерно тржиште ЕУ у складу са обавезама из Уговора о успостави Енергетске заједнице, (2) праћење и асистенција у провођењу акционих планова, и (3) даљна подршка унификацији прописа, укључујући и завршетак свих активности које се односе на израду новог закона о гасу и потребне измјене државног и ентитетских закона о електричној енергији. Крајем 2010. године у оквиру пројекта РЕАП организован је низ семинара о отварању тржишта.

Извјештај о енергетском сектору БиХ за 2009. годину

Државна регулаторна комисија за електричну енергију у Босни и Херцеговини, у сарадњи са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији БиХ и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и Министарством спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Министарством енергије, рударства и индустрије Федерације БиХ и Министарством индустрије, енергетике и рударства Републике Српске, припремила је *Извјештај о енергетском сектору БиХ* који покрива сва питања предвиђена заједничком структуром за извјештавање коју су договорили чланови Регулаторног одбора Енергетске заједнице (ЕЦРБ). Ова структура користи исти образац који користи Европска група регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ), са измјенама које захтијева оквир Енергетске заједнице.

Извјештај је достављен енергетским институцијама у БиХ и Секретаријату Енергетске заједнице ради свеобухватног извјештавања институција Енергетске заједнице које врше енергетски регулатори свих уговорних страна. Извјештај је објављен на интернет страници ДЕРК-а, ЕЦРБ-а и Енергетске заједнице.

Препреке, предуслови и рјешења за успјешно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ

Регулаторна радна група за тржиште, коју су формирале три регулаторне комисије из БиХ, у сарадњи са учесницима на тржишту укључујући министарства, припремила је документ *Препреке, предуслови и рјешења за успјешно функционисање тржишта електричне енергије у БиХ*.

Босна и Херцеговина има обавезу да отвори тржиште електричне енергије, што проистиче и из Уговора о успостави Енергетске заједнице и домаћих закона. Крај прелазног периода (1. јануар 2012. године), у којем купци који нису из категорије домаћинстава могу бирати свој статус између тарифног и квалификованог купца, брзо се приближава.

Очекује се да носиоци енергетске политике, Савјет министара БиХ и владе ентитета, чим прије дају регулаторима смјернице и подршку у активностима на отварању тржишта.

Документ идентификује предуслове и препреке за функционисање тржишта, а активности носилаца политике неопходне су у слиједећим областима: раздвајање дјелатности, тарифе темељене на трошковима, дерегулација производње, програми заштите угрожених купаца и измјене и допуне Закона о јавним набавкама.

4. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија са једне стране и слиједећих осам Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Македонија, Молдавија, Хрватска, Србија и УНМИК – Косово.²

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Француска, Грчка, Италија, Кипар, Мађарска, Низоземска, Њемачка, Румунија, Словачка, Словенија и Уједињено Краљевство. Ових 14 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у тијелима Енергетске заједнице имају Грузија, Норвешка, Турска и Украјина.

Инвестиције, економски развој, безбједност снабдијевања енергијом, социјална безбједност, солидарност и узајамно повјерење су кључне ријечи које карактеришу Енергетску заједницу, која постоји као први заједнички институционални пројекат предузет од стране земаља из југоисточне Европе које нису чланице Европске уније. Енергетска заједница има амбиције на три нивоа: националном, регионалном и паневропском.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Закључивањем овог Уговора, уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis communautaire*-а (правног наслеђа) ЕУ, који се односе на енергију, заштиту околиша и конкуренцију. Ради се о имплементацији одговарајућих директива и уредби ЕУ за области енергије и заштите околиша (видјети табелу 7).

² Ова листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембар 2011. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године. Очекује се да почетком 2011. године исти статус стекне и Украјина, након што је Парламент Украјине ратификовао Уговор 15. децембра 2010. године.

Табела 7. *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis, односно правни оквир Енергетске заједнице који се константно развија од 2005. године, и даље у свом средишту има двије директиве које предвиђају заједничке прописе за интерна тржишта електричне енергије и природног гаса. Оне су допуњене прописима о прекограничној трговини, као и хоризонталним прописима у областима заштите околиша, конкуренције и обновљивих извора енергије. У 2007. години *acquis* је проширен на директиве ЕУ о безбједности снабдијевања електричном енергијом и гасом, а од 2008. године појам ‘мрежна енергија’ који се иницијално односио на електричну енергију и гас укључује и нафтни сектор. 2009. и 2010. *acquis* је даље проширен директивама о енергетској ефикасности (Директиве о енергетској ефикасности зграда, енергетском означавању, те о енергетској ефикасности за крајње кориснике и енергетским услугама).

Acquis о електричној енергији

- Директива 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутрашњег тржишта електричне енергије,
- Директива 2005/89/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. године о мјерама за безбједност снабдијевања електричном енергијом и улагање у инфраструктуру,
- Уредба 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Acquis о гасу

- Директива 2003/55/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о заједничким правилима унутрашњег тржишта природног гаса,
- Директива 2004/67/ЕЦ Савјета Европске уније од 26. априла 2004. године о мјерама за безбједност снабдијевања природним гасом,
- Уредба 1775/2005/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 28. септембра 2005. године о условима приступа мрежи транспорта природног гаса.

Acquis о животној средини

- Директива Савјета Европске заједнице 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. године о оцјени утицаја јавних и приватних пројеката на околиш, са амандманима од 3. марта 1997. године (Директива 97/11/ЕЦ) и Директивом 2003/35/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003. године,
- Директива 2005/33/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 6. јула 2005. којом се допуњава Директива 1999/32 од 26. априла 1999. године у вези са смањењем садржаја сумпора у неким течним горивима; имплементација до 31. децембра 2011. године,
- Директива 2001/80/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. године о ограничењу емисије загађивача ваздуха из великих термоелектрана (≥ 50 MW); имплементација до 31. децембра 2017. године,
- Члан 4(2) Директиве Савјета Европске заједнице 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979. године о заштити птица,
- Настојање за приступ Куото протоколу и провођење Директиве 96/61/ЕЦ од 24. септембра 1996. године о превенцији и контроли загађења.

Acquis о конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81., 82. и 87. Уговора о успостави Европске заједнице слиједеће активности:

- Спријечавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштоваће се одредбе Уговора о успостави Европске заједнице, посебно члана 86. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна права.

Acquis о обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. године о промоцији електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутрашњем тржишту,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. године о промоцији коришћења био-горива или других обновљивих горива у транспорту.

Наставак на слиједећој страници ⇨

⇒ *Наставак Табеле 7 са претходне странице*

Поред ЕУ *acquis*-а, Министарски савјет је усвојио неколико независних мјера које се односе на рјешавање спорова, успостављање такозваног ‘8. региона’ у циљу олакшавање прекограничне трговине електричном енергијом, те мјере за координацију безбједности снабдијевања.

Показатељ даљег развоја *acquis*-а Енергетске заједнице су препоруке Министарског савјета из 2010. године којима су Уговорне стране позване да проведу нове прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту који сачињавају такозвани ‘Трећи пакет’ и Директиву 2009/28/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. априла 2009. о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, која допуњује и замјењује Директиве 2001/77/ЕЦ и 2003/30/ЕЦ.

Трећи пакет

- Уредба 713/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о успостављању Агенције за сарадњу енергетских регулатора,
- Уредба 714/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, која замјењује Уредба 1228/2003/ЕЦ,
- Уредба 715/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину природног гаса, која замјењује Уредба 1775/2005/ЕЦ,
- Директива 2009/72/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима унутрашњег тржишта електричне енергије, која замјењује Директиву 2003/54/ЕЦ,
- Директива 2009/73/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима унутрашњег тржишта природног гаса, која замјењује Директиву 2003/55/ЕЦ.

Напомена: Текст прописа ЕУ који се наводе у овој табели доступан је на интернет страници Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.derk.ba).

Енергетска заједница је успостављена на период од 10 година, који истиче у јулу 2016. године и који може бити продужен једногласном одлуком њеног Министарског савјета.

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, основане су слиједеће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас (Мариборски форум), Социјални форум, Форум за нафту (са сједиштем у Београду) и Секретаријат.

Министарски савјет, као највише тијело Енергетске заједнице обезбјеђује постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

Стална група на високом нивоу (ПХЛГ), која окупља више званичнике Уговорних страна и два представника Европске комисије, обезбјеђује континуитет састанака Министарског савјета и провођење договорених активности, те одлучује о провођењу мјера у одређеним областима.

Слика 12. Енергетска заједница

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља региона, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ). ЕЦРБ разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта. Према мишљењу Европске комисије ово над-национално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета.

Форуми Енергетске заједнице, посвећени електричној енергији, гасу, нафти и социјалним аспектима, окупљају све заинтересоване актере – представнике влада, регулатора, компанија, купаца, међународних финансијских институција и др.

Секретаријат Енергетске заједнице, са сједиштем у Бечу, представља кључни административни фактор и заједно са Европском комисијом обезбјеђује неопходну сарадњу и пружа подршку за рад других институција. Секретаријат је одговоран за надгледање одговарајуће provedbe обавеза Уговорних страна и подноси годишњи извјештај о напретку Министарском савјету. У том смислу Секретаријат дјелује као *'чувар'* Уговора о успостави Енергетске заједнице док Европска комисија има улогу генералног координатора у складу са истим Уговором.

Иако је Енергетска заједница првобитно замишљена као предприступни инструмент за Европску унију, њено чланство је у међувремену постало отворено за земље у области на које се односи европска сусједска политика (Молдавија, Украјина, Арменија). У својим документима Европска унија идентификује концепт Енергетске заједнице као кључну компоненту за јако међународно партнерство са сусједима ЕУ.

Након четири године постојања, Енергетска заједница је израсла у зрелу организацију која обезбјеђује чврст институционални оквир за сарадњу, међусобну подршку и размјену искустава и стога служи као модел за регионалну сарадњу у вези енергетских питања.

Интерес за Енергетску заједницу расте широм региона. Прво проширење Енергетске заједнице је завршено у 2010. години приступањем Молдавије, а уз приступање Украјине, величина потенцијалног регионалног тржишта се скоро утростручује (од отприлике 26 милиона становника на око 73 милиона). Додатно – преговори са Турском су отворени у септембру 2009. године; Грузија најављује своје чланство, а Арменија је поднијела захтјев за стицање статуса посматрача. Видљиво је да се тежиште Енергетске заједнице помјера ка Истоку.

Учешћем у овом процесу Босна и Херцеговина потврђује своју одређеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

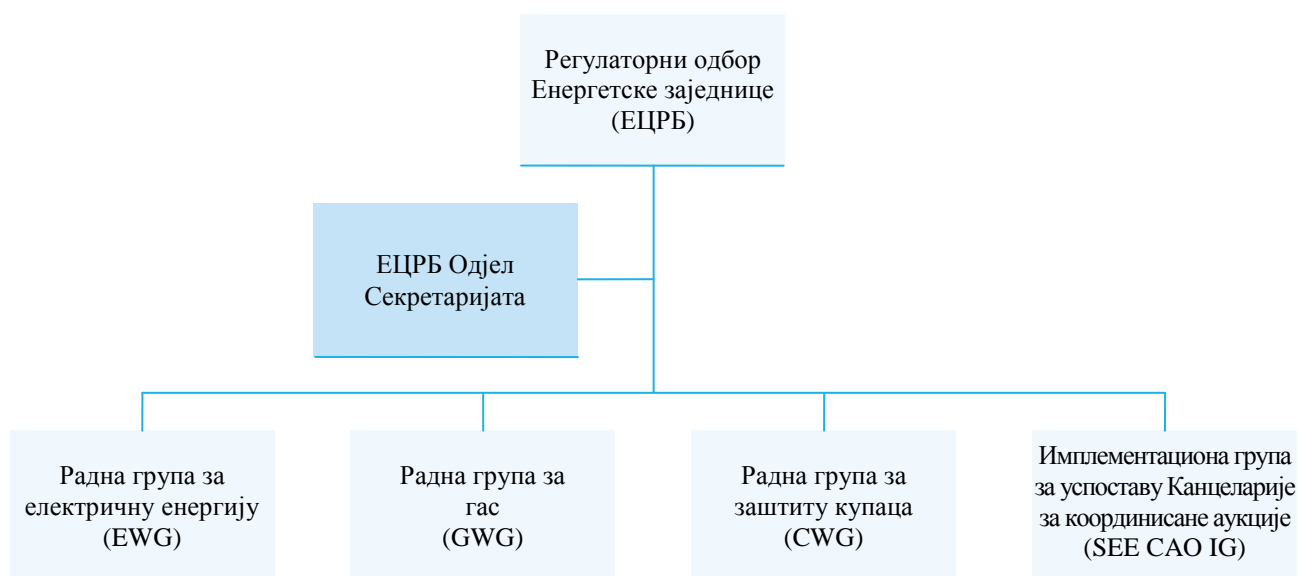
Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих пројеката у функцији успоставе Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и проводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из региона и Европске уније.

Тежиште активности ДЕРК-а у Енергетској заједници смјештено је ипак у Регулаторни одбор, у којем Државна регулаторна комисија за електричну енергију представља и заступа интересе Босне и Херцеговине. Формална успостава Регулаторног одбора Енергетске заједнице, извршена је 11. децембра 2006. године у Атини. Током 2010. године, Регулаторни одбор одржао је три састанка.

Предсједник ЕЦРБ-а у 2010. години био је Мирсад Салкић, предсједавајући ДЕРК-а, а афирмацији Регулаторне комисије доприноси и мр.сц. Един Заметица, секретар, који од 2007. године предсједава Радном групом за заштиту купаца.

Слика 13. Структура Регулаторног одбора

Из структуре Регулаторног одбора (слика 13) евидентно је да ЕЦРБ дио својих активности организује кроз више радних група, уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата Енергетске заједнице.

Радна група за електричну енергију (EWG) је током 2010. године била усмјерена на процес успостављања јединственог регионалног механизма алокације прекограничних преносних капацитета, успостављање регионалног балансног механизма са освртом на хармонизацију националних правних оквира и баланских механизма, питања дизајна и отварања регионалног тржишта путем коментара на радне верзије Студије о отварању veleпродајног тржишта југоисточне Европе, уз уважавање истовременог развоја националних тржишта електричне енергије, израду приједлога за успостављање хармонизованог система лиценцирања у региону, анализу оквира и могућности за сарадњу регулатора са фокусом на инвестиционе пројекте регионалног значаја, те припрему смјерница за надзор тржишта електричне енергије.

Оперативно организујући свој рад успоставом неколико подгрупа, EWG је припремила неколико вриједних докумената, извјештаја и упоредних анализа, међу којима посебан значај има *Преглед националних баланских модела, Модел за регулаторни надзор прекограничних токова и будуће Канцеларије за координисане аукције и Регулаторни инструменти за промовисање нових инвестиција – Пројекта постојећих механизма - Препоруке.*

EWG припрема преглед регулаторног окружења, идентификује правне и финансијске препреке и предлаже рјешења на ре-

гионалном и националном нивоу за имплементацију и функционисање нових механизма у оквиру регионалног тржишта југоисточне Европе. Домен дјеловања радне групе захтијева широк спектар знања укључујући техничка, правна и финансијска питања.

Радна група за гас (GWG) посвећена је развоју тржишта гаса у региону, које је мање развијено од тржишта електричне енергије. Свега неколико земаља има развијено тржиште, док се у осталим гас користи у ограниченом обиму или никако. Тренутно постоји велики број пројеката који имају циљ да развију тржиште гаса у региону. Радна група је током 2010. године наставила активности на припреми јединственог регулаторног приступа у развоју Гасног прстена Енергетске заједнице, који ће допринијети безбједности снабдијевања и даљој гасификацији у југоисточној Европи.

Радна група је дио својих активности усмјерила на израду извјештаја о моделима гасног тржишта у Енергетској заједници и њиховој усклађености са Уредбом 1775/2005/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 28. септембра 2005. година о условима приступа мрежи транспорта природног гаса. Поред тога, GWG је припремила Извјештај о регулисању транспорта природног гаса у Енергетској заједници.

Радна група за заштиту купаца (CWG) је и у 2010. години прије свега била посвећена развоју механизма за заштиту купаца у процесу либерализације тржишта енергије, укључујући побољшање учешћа представника купаца у регулаторном процесу.

Настављајући активности започете у претходној години, у оквиру рада CWG-а реализована је *Студија о тарифама и квалитету дистрибуције гаса у Енергетској заједници*, као и *Пројекат помоћи регулаторима у увођењу и побољшавању регулисања квалитета у Енергетској заједници*. Поред тога, CWG је припремила више докумената који се односе на стање у Енергетској заједници укључујући *Преглед увођења интелигентних бројила за електричну енергију*, *Извјештај о цијенама електричне енергије и тарифама у периоду 2008 – 2009.* и *Анализу праксе издавања рачуна за електричну енергију*. Резултати рада CWG редовно се представљају на Социјалном форуму, те форумима за електричну енергију и гас.

У наредном периоду Радна група планира наставити активности на заштити угрожених категорија купаца, на анализирању проблематике рјешавања жалби купаца, начина издавања рачуна за гас, увођењу интелигентних бројила, а све уз пуну посвећеност начинима побољшања квалитета снабдијевања.

Имплементациона група за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO IG). Повећани обим трговине који је остварен као последица либерализације електроенергетских тржишта дошао је до тачке у којој лимитирајући прекогранични преносни капацитети постају препрека за даље повећање обима прекограничне трговине електричном енергијом. Координисане аукције прекограничних преносних капацитета представљају корак даље у настојању да се у што већем обиму искористе постојеће конекције између националних електроенергетских система, тј. да се максимализира степен њиховог коришћења. Да би се овај циљ остварио формирана је Имплементациона група за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO IG) која се састоји од представника регулаторних тијела и оператора преносних система. Овакав састав уважава чињеницу да је за третман проблематике координисаних аукција неопходна континуирана и тијесна сарадња између оператора система и регулатора у региону.

Према првобитном Акционом плану почетак рада Канцеларије се очекивао почетком 2009. године. Међутим, због низа отворених питања која укључују начин расподјеле прихода и дефинисање граница региона које ће Канцеларија покривати, постојања правних препрека у националним законодавствима земаља учесница, те избора локације саме Канцеларије, њења успостава пролонгирана је за 2011. годину. Пролонгиране су такође и остале активности које су биле планиране првобитним акционим планом, али се у 2011. години очекује наставак активности, с обзиром да је одређено да ће сједиште Канцеларије бити у Подгорици и да је већина оператора преносног система земаља у региону (међу њима и НОС БиХ) потписала Споразум о успостави пројектног тима Канцеларије и њеном финансирању.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (*Energy Regulators Regional Association – ERRA*) је организација независних регулаторних тијела за енергију централне и источне Европе и нових независних држава у региону. ЕРРА има 24 пуноправна члана, као и четири придружена члана из региона. У раду ЕРРА-е дјелује и пет додатних придружених чланова ван региона, од којих се истиче Национална асоцијација регулаторних комисија САД (*National Association of Regulatory Utility Commissioners*).

Циљеви ЕРРА-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланова, бољи приступ информацијама о свјетском искуству у регулисању енергетских дјелатности.

Слика 14. Чланство у ЕРРА-и

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправан члан ЕРРА-е од 19. маја 2004. године. На Генералној скупштини одржаној у мају 2010. године, као придружени чланови ове организације примљене су и двије ентитетске регулаторне комисије ФЕРК и РЕРС.

Представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине, Инвестиционе конференције и у раду сталних комитета и радних група, од којих се посебно издвајају Стални комитет за тарифе и цијене и Стални комитет за лиценце и конкуренцију, у којем је Саша Шћекић, руководилац Сектора за лиценце и техничке послове у ДЕРК-у изабран за предсједавајућег комитета, те Радна група за правну регулативу.

У септембру 2010. године први пут је организован заједнички састанак Сталног комитета за лиценце и конкуренцију и Радне групе за правну регулативу у Босни и Херцеговини. Суорганизатор скупа више од 50 представника регулаторних тијела које окупља ЕРРА био је ДЕРК, а подршку скупу дале су све три електропривреде у БиХ.

Као најважније теме обрађиване у 2010. години издвајају се економска криза и тржишта енергије (смањење потражње, нове инвестиције, регулација тарифа), процјена ефикасности дистрибутивних компанија, структура тржишта у земљама ЕРРА, потицаји за производњу електричне енергије користећи алтернативне (обновљиве) енергетске ресурсе, хармонизација процедура лиценцирања, надзор тржишта и регулаторна контрола, регулаторни аспекти интелигентног мјерења, енергетска ефикасност, комерцијални губици и ненаплаћена потраживања, алокација трошкова и профита код електрана са

комбинованим циклусом, потицајне тарифе, балансни уговори, регулација наспрам конкуренције на тржиштима енергије, однос регулатора и других тијела у обезбјеђењу конкуренције у енергетском сектору, регулаторне импликације трећег енергетског пакета ЕУ, независност регулаторног тијела и узајамни однос са државним властима, регулаторно-правни аспекти климатских промјена, државно наспрам приватног власништва у енергетском сектору.

Поред активног рада у тијелима ЕРРА-е, пружањем релевантних информација о енергетском сектору Босне и Херцеговине, посебно у регулаторној пракси, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу, коју је стекла чланством у ЕРРА-и.

4.3 Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ

Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ, која је основана као радна група у мају 2006, данас је непрофитно удружење које је у складу са италијанским законом успостављено у Риму 2007. године. МЕДРЕГ окупља регулаторна тијела из: Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Либанона, Либије, Малте, Марока, Палестине, Португала, Словеније, Сирије, Шпаније, Туниса и Турске.

Организациона структура МЕДРЕГ-а обухваћа Генералну скупштину која се састаје два пута годишње и четири *ad hoc* групе: (1) за институционална питања (којом председава Француска), (2) за електричну енергију (којом председава Египат), (3) за гас (којом од 2010. године председава Турска) и (4) за околиш, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност (којом председава Шпанија). *Ad hoc* групе се састају најмање два пута годишње.

МЕДРЕГ има подршку Италијанске владе, РЕМЕП-а (Евро-медитеранска енергетска платформа из Рима), Европске комисије и ЦЕЕР-а (Савјет европских енергетских регулатора). Посебно је предвиђена јака институционална сарадња између МЕДРЕГ-а и РЕМЕП-а који пружа и логистичку подршку. МЕДРЕГ је суфинансиран од стране Европске уније у циљу промовисања јасних, стабилних и усклађених правних и регулаторних оквира, као и омогућавања инвестирања, развоја инфраструктуре и интерконекија, ефикасности и интеграције енергетских тржишта који су базирани на сигурним, економичним и еколошки одрживим енергетским системима у Медитеранском базену. Осим тога, МЕДРЕГ омогућава сарадњу, размјену информација и узајамну помоћ регулаторних

комисија из земаља ЕУ и Медитерана, обезбјеђујући максималне користи за потрошаче енергије у оба региона.

Министарска декларација која је потписана на Кипру у децембру 2007. године од стране министара евро-медитеранских земаља потврдила је јединствену и стратешку улогу МЕДРЕГ-а у успостављању и јачању сарадње између енергетских регулатора, јачању транспарентности, унапређивању заједничког знања и давању доприноса хармонизацији регулаторног оквира на евро-медитеранском енергетском тржишту.

За разлику од редовног учествовања на састанцима Генералне скупштине, представници Државне регулаторне комисије за електричну енергију у *ad hoc* групама нису у могућности да присуствују и састанцима радних група али активно проводе њихове програме рада припремајући и дајући тражене информације и коментаре на нацрте докумената.

На састанцима Генералне скупштине у 2010. години, МЕДРЕГ је потврдио да му је један од главних циљева развој и усклађивање регулаторног оквира који је у функцији нових инвестиција у енергетску инфраструктуру и интеграција регионалног тржишта. Посебна пажња је посвећена све већој важности МЕДРЕГ-ових спољних односа. У том контексту, Школа регулације у Фиренци је представила пројекат за нову МЕДРЕГ-ову интернет страницу чији је циљ омогућавање рада између чланова и јачање ефикасности спољне комуникације, који је рађен уз подршку ЕНПИ (*European Neighborhood and Partnership Instrument*) Информативног центра којег финансира ЕУ.

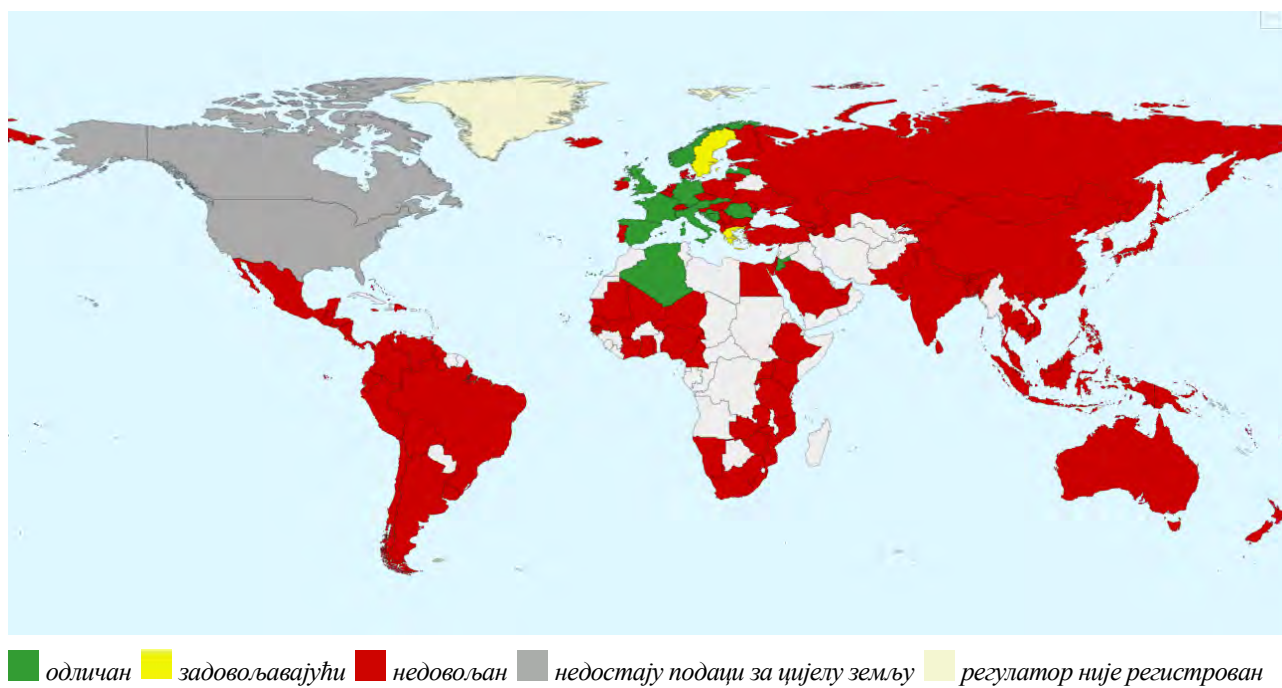
МЕДРЕГ је активно укључен и у активности ИЦЕР-а (Међународне конфедерације енергетских регулатора), нарочито у рад ИЦЕР-ове Виртуелне радне групе 1 посвећене безбједности снабдијевања, којом председава МЕДРЕГ а чији рад координише италијански регулатор (АЕЕГ). Ова Радна група припрема извјештај о улози енергетских регулатора у гарантовању поузданости и безбједности снабдијевања, у чему је и особље ДЕРК-а дало свој допринос достављањем тражених података.

4.4 Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН

Међународна мрежа енергетских регулатора (*International Energy Regulation Network – IERN*) је интернет платформа која је успостављена 2003. године од стране Другог Свјетског енергетског регулаторног форума (WFER). Циљ ИЕРН-а је омогућити размјену информација о регулисању тржишта електричне енергије и природног гаса, како за добробит регулаторних тијела, тако и других заинтересованих корисника. ИЕРН води Школа регулације у Фиренци уз блиску сарадњу са Савјетом европских енергетских регулатора (ЦЕЕР).

Слика 15. Квалитет доставе података ИЕРН-у

ИЕРН је мјесто гдје регулатори могу размијенити информације о могућностима стручног усавршавања, конференцијама и *on-line* ресурсима за регулисање енергије. Дугорочно, ИЕРН-ов циљ је да постане не само субјекат за омогућавање размјене постојећих информација, већ и креатор интерних радних докумената заснованих на најбољој пракси.

ИЕРН окупља 314 регулаторних тијела која су уједно и чланови регионалних регулаторних асоцијација.

Да би се гарантирао квалитет података који се могу наћи на интернет страници, главна регионална удружења регулатора широм свијета, појединачни регулатори енергије и више међународних институција пружају подршку ИЕРН-у. ДЕРК је директно учествовао у креирању ове Мреже, те су подаци о енергетском сектору и регулаторној пракси БиХ учињени доступним и на овај начин.

ИЕРН тренутно унапређује *on-line* упитник чији је циљ давање информација о регулисању електричне енергије, нарочито о обиму активности регулаторних тијела укључујући пренос, дистрибуцију, производњу, veleпродају, малопродају итд. У 2010. особље ДЕРК-а је активно учествовало у давању тражених података омогућавајући да релевантне информације коју обезбјеђује ова платформа буду доступне заинтересованим корисницима на благовремен и ефикасан начин.

4.5 Нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту

И 2010. година у Европској унији и окружењу била је у знаку нових прописа о интерном енергетском тржишту – тзв. Трећег пакета енергетске легислативе од којег се очекује да ојача енергетско тржиште, пружи већу заштиту потрошачима и корист од најнижих могућих цијена енергије, док се енергетским компанијама нуди прилика за конкурентност под једнаким условима.

Главни циљ законодавног пакета је да се успостави регулаторни оквир који је потребан да се отварање тржишта у потпуности проведе. Циљ прописа је да се:

- Обезбиједи ефикаснији регулаторни надзор од стране истински независних и компетентних националних енергетских регулатора. Одређеним прекограничним питањима ће се бавити ЕУ Агенција за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР).
- Повећа прекогранична сарадња и инвестирање дјеловањем нове Европске мреже оператора преносног система (ЕНТСО). Мрежни оператори ће морати да развију заједничке комерцијалне и техничке кодексе и безбједносне стандарде као и да координишу потребне инвестиције на нивоу ЕУ.
- Повећа солидарност. Приближавањем националних тржишта, државе чланице ЕУ ће бити боље припремљене за узајамну помоћ у случају угрожавања безбједности снабдијевања енергијом.
- Стварање равноправних услова за конкуренцију кроз ефикасно раздвајање производње и трговине енергије од преноса енергије. Ово се ради да би се избјегло да компаније које су укључене и у производњу и у пренос енергије искористе свој привилеговани положај у преносу да би блокирале приступ преносним мрежама другим снабдијевачима. Раздвајање снабдијевања од преносне дјелатности интегрисаних предузећа ће послужити да би се елиминисао сукоб интереса, унаприједиле мрежне инвестиције и спријечило било какво дискриминаторно понашање.
- Повећа транспарентност. Повећање тржишне транспарентности о функционисању мреже и снабдијевању ће гарантовати једнак приступ информацијама, учинити одређивање цијена транспарентнијим, повећати повјерење у тржиште и помоћи да се избјегну манипулације на тржишту.

Роком одређеним за имплементацију почеће са дјеловањем Агенција за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР), чије сједиште ће бити у Љубљани.

Улога АЦЕР-а биће помоћ регулаторним тијелима при провођењу регулаторних активности, уз кординисани приступ. У његове ће се задаће убрајати:

- *давање мишљења и препорука операторима преносних/транспортних система, националним регулаторним тијелима, Европском парламенту, Савјету или Комисији*
- *доношење појединачних одлука у специфичним случајевима, гдје ће то захтијевати регулаторна тијела појединих земаља*
- *доношење оквирних смјерница за развој прекограничне трговине.*

Најважнији органи АЦЕР-а су Управни одбор, Одбор регулатора, директор и Одбор за жалбе.

- Права грађана ставе у центар процеса отварања тржишта уз снажне обавезе држава чланица да се заштите угрожени потрошачи енергије.
- Примијене интелигентни мјерни системи уз циљ да се за 80% купаца инсталирају интелигентна бројила до 2020 године. На овај начин купцима се омогућава да буду прецизно информисани о својој потрошњи и унаприједи енергетску ефикасност.

Трећи пакет, чији је садржај наведен у оквиру табеле 7 (у дијелу 4.1 овог Извјештаја) објављен је у Служеном гласнику ЕУ 14. августа 2009. године, и ступио је на снагу двадесетог дана након што је објављен.

Рок за имплементацију уредби и транспозицију директива у национално законодавство је 3. март 2011. године. Рок је за годину дана дужи у дијелу који наводи обавезе о раздвајању у дјелатности преноса.

Предвиђене су три могућности у вези повећаних захтјева за раздвајањем оператора преносних система:

- власничко раздвајање,
- успостава независног оператора система, при чему власништво над средствима преносног система остаје унутар вертикално интергрисане компаније, али техничко и комерцијално управљање тим средствима проводи НОС (енг. ISO – *Independent System Operator*),
- успостава независног оператора преносног/транспортног система (енг. ИТО – *Independent Transmission Operator*), што представља функционално раздвајање, али с врло строгим захтјевима за независност у одлучивању и пословању те независност управе и особља.

Усвајањем Трећег пакета јачају улоге и надлежности националних регулатора, што између осталог укључује:

- обезбјеђивање правне и функционалне независности од било којег јавног или приватног тијела, те самостално одлучивање (независно о било којем политичком тијелу), укључујући дефинисање и расподјелу годишњег буџета, те људских и финансијских ресурса за самостално обављање дјелатности,
- утврђивање или одобравање методологија и тарифа за мрежне дјелатности,
- одобравање инвестиционих планова у мрежним дјелатностима,
- изрицање казне до 10% годишњег укупног прихода или предлагања надлежном суду да наметне такве казне фирми која не испуњава своје обавезе.

5. РЕВИЗИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ утврђено је да се ДЕРК у основи финансира из регулаторне накнаде коју плаћају власници лиценци за пренос електричне енергије, независног оператора система и међународну трговину електричном енергијом. Регулаторна накнада се одређује тако да покрије процијењене трошкове ДЕРК-а, а за евентуалну разлику прихода над расходима се умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде у наредном периоду.

Финансијско пословање ДЕРК-а углавном покрива сљедећа подручја:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану;
- краткорочно планирање и управљање новчаним токовима;
- редовно праћење реализације финансијског плана за текућу годину;
- анализа и процјена будућих новчаних токова у оквиру текуће године, као основа за израду новог финансијског плана;
- припрема финансијског плана за наредну годину;
- унутрашње финансијско извјештавање као основа за доношење одговарајућих пословних одлука;
- финансијско извјештавање према спољним тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Према обавезама из закона по којем је и основан, ДЕРК је дужан сваке године омогућити ревизију својих финансијских извјештаја који су резултат свих наведених активности с циљем независне и непристрасне провјере исказаних резултата пословања, као и усклађености тих поступака са важећим прописима.

У току 2010. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а претходне године вршило је друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг “РЕВИК” д.о.о. Сарајево, са којим је закључен уговор на основу објављеног јавног позива за обављање услуга ревизије.

Обављена ревизија је осим утврђивања реалности финансијских извјештаја у цјелини, подразумијевала и истовремену оцјену примјењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства ДЕРК-а.

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31. децембра 2009. године, те резултате његовог пословања и промјене у новчаном току за годину која је тада завршила у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања (“МСФИ”).”

(“РЕВИК”, 20. април 2010.)

Цјелокупно презентовање финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, по мишљењу независног ревизора, објективно и истинито приказује стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Наведеним мишљењем ДЕРК је задржао највишу ревизорску оцјену, како својих финансијских извјештаја, тако и интерних контролних поступака који су у ранијем периоду ревидовани од стране Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

У том правцу настављено је и константно побољшавање система финансијског управљања и унутрашње контроле који обезбјеђују добро организован и ефикасан рад уз истовремену превенцију или идентификацију могућих грешака ради заштите имовине од било каквих губитака узрокованих непажњом или лошим управљањем.

За савјесност у располагању средствима и усклађеност пословања с важећим законским прописима ДЕРК је у претходним периодима, приликом разматрања ревизорског извјештаја Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине, јавно похваљиван од стране оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Водећи се одређењем и принципима објективности и јавности у раду и у циљу пружања информација о свом финансијском положају и резултатима пословања заинтересованим лицима и широј јавности, ДЕРК сваке године објављује ревидоване годишње финансијске извјештаје. Ревидовани финансијски извјештаји за 2009. годину су објављени у “Службеном гласнику БиХ”, број 50/10 и интернет страници ДЕРК-а.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2011. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставиће своје активности на креирању услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање важећих закона, одговарајућих европских директива и правила о унутрашњем тржишту електричне енергије. У том смислу представници ДЕРК-а ће учествовати у планираној ревизији и даљем развоју правног оквира који се односи на електроенергетски сектор.

ДЕРК ће и у 2011. години сарађивати са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Нарочито се истиче важност остваривања континуитета размјене информација и усклађености кључних регулаторних активности са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, које је надлежно за креирање политике у складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ.

Сви досадашњи модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања наставиће се и у 2011. години са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурентијским савјетом БиХ.

Уважавајући потребу за обезбјеђивањем квалитетних и поузданих статистичких података који могу служити као основа за доношење одлука на разним нивоима, прије свега у државним и другим институцијама, ДЕРК у 2011. години планира јачање сарадње са Агенцијом за статистику БиХ.

Такође, ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад независног оператора система и помоћне услуге, те снабдијевање купаца електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ,
- издавање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- анализирање регулаторних правила и праксе,
- креирање регулаторних правила,
- уређење јединственог тржишта електричне енергије,

- јачање капацитета у смислу испуњавања међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем према структури ЕРГЕГ-а,
- социјални аспект у домену регулаторне праксе,
- праћење примјене ИТЦ механизма и успоставе механизма координисаних експлицитних аукција капацитета,
- одобравање и надзирање правила која развију НОС БиХ и Електропренос БиХ,
- праћење припреме *Индикативног плана развоја производње за период од 2012. до 2021. године*, те одобравање *Дугорочног плана развоја преносне мреже за период од 10 година*, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси,
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У центру занимања биће и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ЕЦРБ – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући Радну групу за електричну енергију, Радну групу за гас, Радну групу за заштиту купаца и Имплементациону групу за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи),
- ЕРРА – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене и Радну групу за правну регулативу),
- МЕДРЕГ – Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса (укључујући *ad hoc* радне групе за институционална питања, електричну енергију, гас, те околиш, обновљиве изворе и енергетску ефикасност),
- ИЕРН – Међународна мрежа енергетских регулатора.

ДЕРК ће, такође, наставити праћење рада Савјета европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) и Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ), као и процес успоставе Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР).

Уважавајући чињеницу да ће нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту (Трећи пакет) путем Уговора о успостави Енергетске заједнице бити обавезујући и за Босну и Херцеговину, ДЕРК ће у наредном периоду дужну пажњу посветити детаљној анализи садржаја и водити припремне активности за имплементацију релевантних одредби Трећег пакета либерализације енергетског тржишта ЕУ.

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи на интернет страници www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, телефакс 035 302077, е-маил info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Већи производни објекти

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	3×60	180
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×108	216
Чапљина	2×210	420
Рама	2×80	160
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57,5	115
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Мостарско блато	2×30	60
Пећ-Млини	2×15	30
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
Г3	100	85
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	280	250

Основни подаци о преносном систему

Називни напон далековода	далеководи	
	Дужина (km)	
400 kV	864,73	
220 kV	1.524,80	
110 kV	3.887,93	
110 kV - кабловски вод	31,35	

Називни напон далековода	интерконеције	
	Број интерконеција	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	22	
Укупно	36	

Врста трафостанице	трафостанице	
	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
ТС 400/x kV	9	6.090,5
ТС 220/x kV	8	1.423,0
ТС 110/x kV	127	4.690,5

Преносни однос трансформатора	трансформатори	
	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
ТР 400/x kV	14	4.900
ТР 220/x kV	14	2.100
ТР 110/x kV	216	5.204

ПРИЛОГ Б: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

(GWh)

2010. година (прелиминарни подаци)	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	2.094,61	3.246,91	2.604,67		7.946,20
Производња у термоелектранама	5.012,79	2.856,00			7.868,80
Производња у малим и индустр. ел.	182,77	62,11	8,54		253,41
Производња	7.290,17	6.165,02	2.613,21		16.068,40
Дистрибутивна потрошња	4.232,92	3.522,19	1.367,75	277,35	9.400,21
Губици преноса					337,95
Велики купци	371,43	110,26	2.030,80*		2.512,49
Потрошња рудника и пумпање		12,96	2,21		15,17
Потрошња	4.604,35	3.645,41	3.400,76	277,35	12.265,82
*Укључујући и 1068,48 GWh које су Алуминиј и БСИ набавили као квалификовани купци					
2009. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.631,23	2.577,36	1.939,82		6.148,41
Производња у термоелектранама	5.233,60	2.993,02			8.226,63
Производња у малим и индустр. ел.	128,39	52,85	5,24		186,47
Производња	6.993,22	5.623,24	1.945,06		14.561,52
Дистрибутивна потрошња	4.132,46	3.403,46	1.349,97	272,22	9.158,11
Губици преноса					306,46
Велики купци	367,30	120,90	1.630,16*		2.118,37
Потрошња рудника и пумпање		14,34			14,34
Потрошња	4.499,76	3.538,70	2.980,13	272,22	11.597,28
*Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2008. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.478,17	1.931,38	1.355,20		4.764,75
Производња у термоелектранама	5.749,51	3.094,41			8.843,92
Производња у малим и индустр. ел.	112,60	58,70	4,30		175,60
Производња	7.340,29	5.084,49	1.359,50		13.784,28
Дистрибутивна потрошња	4.042,65	3.309,06	1.334,09	268,86	8.954,66
Губици преноса					326,50
Велики купци	658,42	148,23	2.091,17*		2.897,83
Потрошња рудника и пумпање		14,15			14,15
Потрошња	4.701,08	3.471,45	3.425,26	268,86	12.193,15
*Укључујући и 1223,04 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2007. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.120,10	1.780,31	1.124,09		4.024,50
Производња у термоелектранама	5.365,00	2.607,16			7.972,16
Производња у малим и индустр. ел.	107,51	66,94	4,01		178,46
Производња	6.592,61	4.454,41	1.128,10		12.175,12
Дистрибутивна потрошња	3.809,38	3.109,09	1.307,60	257,02	8.483,09
Губици преноса					312,00
Велики купци	549,36	156,77	2.045,37*		2.751,50
Потрошња рудника и пумпање		45,11	10,86		55,97
Потрошња	4.358,74	3.310,97	3.363,83	257,02	11.602,56
*Укључујући и 547,78 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац					
2006. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	БрчкоДистрикБиХ	БиХ
Производња у хидроелектранама	1.488,03	2.528,13	1.883,55		5.899,71
Производња у термоелектранама	4.811,56	2.802,50			7.614,06
Производња у малим и индустр. ел.	101,54	59,86			161,40
Производња	6.401,13	5.390,49	1.883,55		13.675,17
Дистрибутивна потрошња	3.722,72	3.061,31	1.279,49	252,60	8.316,12
Губици преноса					311,10
Велики купци	542,90	199,50	2.053,79		2.796,19
Потрошња рудника и пумпање		49,08	19,32		68,40
Потрошња	4.265,62	3.309,89	3.352,60	252,60	11.491,81

ПРИЛОГ Ц: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима Електропреноса БиХ и подручјима електропривреда (децембар 2010. године)

